

Utomhuspedagogik som inlärningsmetod

En handbok och fortbildningskvällar för pedagoger i
utomhuspedagogik

Lotta Fredriksson

Examensarbete för Samhällspedagog (YH)-examen

Utbildning till Samhällspedagog

Åbo 2017



EXAMENSARBETE

Författare: Lotta Fredriksson

Utbildning och ort: Utbildning till Samhällspedagog vid Yrkeshögskolan Novia, Åbo

Handledare: Mona Bischoff

Titel: Utomhuspedagogik som inlärningsmetod – En handbok och fortbildningskvällar för pedagoger i utomhuspedagogik

Datum 18.04.2017 Sidantal 26

Bilagor 4

Abstrakt

Folkhälsan har länge samarbetat med skolorna i Åboland och lett lektioner i utomhuspedagogik. Nya kriterier för läroplanen för den grundläggande utbildningen (21.8.1998/628) i Finland trädde i kraft i augusti 2016. Den nya läroplanen uppmanar till att inläringen skall ske i varierande miljöer som exempelvis utomhus, vilket betyder att skolorna uppmanas till att utföra Folkhälsans tidigare tjänster. För ett fortsatt samarbete behöver Folkhälsan erbjuda nya ändamålsenliga tjänster.

Syftet med examensarbetet är att sänka tröskeln för pedagogerna att flytta klassrummet utomhus. För att uppnå syftet och svara på Folkhälsans behov produceras en handbok och fortbildningskvällar i utomhuspedagogik. Eftersom arbetet ledde till två nya produkter, en handbok och fortbildningskvällar, är detta ett handlingsbaserat examensarbete.

Målet är att handboken skall vara lätt tillgänglig och användbar för pedagoger som vill ta i bruk utomhuspedagogik som inlärningsmiljö. Fortbildningskvällarna skall inspirera deltagarna till att flytta klassrummet till närmiljön och konkretisera för dem vad det innebär. Fortbildningskvällarna riktar sig till pedagoger i Åboland eftersom det är Folkhälsans Förbund r.f. / Åbolands verksamhetsområde. Handbokens målgrupp är finlandssvenska pedagoger.

Examensarbetet resulterar i två nya produkter som svarar på Folkhälsans Förbund r.f. / Åbolands behov. Handboken samlar Folkhälsans mest omtyckta övningar i utomhuspedagogik och finns tillgänglig på internet som exempelvis på uppdragsgivarens Facebook-sida och theseus.fi. Fortbildningskvällarna ledde till en ny tjänst som kommer erbjudas i framtiden och arrangeras kontinuerligt av Folkhälsan.

Språk: Svenska

Nyckelord: Pedagogik, inlärningsmiljöer, läroplanen, utomhuspedagogik, handbok

BACHELOR'S THESIS

Author: Lotta Fredriksson

Degree Program: Education to Community educator, Novia University of Applied Science, Turku

Supervisor: Mona Bischoff

Title: Outdoor education as learning environment – A manual and training evenings in outdoor education for educators

Date 18.04.2017 Number of pages 26

Appendices 4

Abstract

Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland has collaborated with schools in Varsinais-Suomi for many years and led classes in outdoor education. New criteria for the curriculum of basic education came into force in August 2016. The new curriculum calls for learning to take place in various environments such as outdoors. This means that schools can perform the services earlier provided by Folkhälsan. For further co-operation, Folkhälsan needs to offer new appropriate services.

The aim of the thesis is to lower the threshold for educators to move the classroom outside. To achieve the purpose, and respond to Folkhälsan's needs, I produced a handbook and training evenings of outdoor education. This is an action-based thesis since the work led to two new products, the manual and training evenings.

The goal is to produce a manual that's easily accessible and useful for educators who want to use outdoor education as learning environment. Training evenings will inspire participants to move the classroom to the local environment and concretize for them what it means. The training evenings are addressed to educators in Varsinais-Suomi, because it belongs to Folkhälsan Förbund r.f. / Åboland's district. The target group of the manual is Swedish-speaking educators.

The thesis results in two new products that respond to the Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland's needs. The manual compiles Folkhälsan's most popular exercises in outdoor education and is available on the internet, for example on the co-operator's Facebook page and theseus.fi. Training evenings led to a new service that will be offered in the future and is going to be continuously organized by Folkhälsan.

Language: Swedish Key words: Pedagogy, learning environment, curriculum, outdoor education, manual

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och mål	2
1.2	Val av metoder.....	3
1.3	Avgränsning.....	3
2	Bakgrund	4
2.1	Uppdragsgivare.....	5
2.2	Folkhälsan och utomhuspedagogiken.....	5
3	Teori	5
3.1	Pedagogiken och skolan.....	6
3.1.1	Läroplanen	8
3.2	Inlärningsmiljöer.....	8
3.3	Utomhuspedagogik.....	10
3.4	Att tänka på när klassrummet flyttas utomhus	12
4	Produkterna	14
4.1	Handboken.....	14
4.1.1	Handbokens syfte	14
4.1.2	Layout och utformning.....	15
4.1.3	Metoder – innehåll och användning.....	15
4.2	Fortbildningskvällar.....	16
4.2.1	Planering av fortbildningskvällarna.....	17
4.2.2	Utförande 1	19
4.2.3	Utförande 2	19
5	Utvärdering och resultat	20
5.1	Utvärdering av handboken.....	21
5.2	Utvärdering av fortbildningskvällar	22
6	Sammanfattning av processen	24
7	Avslutande diskussion.....	25
	Källförteckning	27

Bilaga 1 - Enkätutvärdering

Bilaga 2 - Programmet för fortbildningskvällar

Bilaga 3 - Informationsblad om fortbildningskvällar

Bilaga 4 - En handbok i utomhuspedagogik

1 Inledning

Ett problem i dag är att barn och unga rör på sig i allt mindre utsträckning, vilket tydligt syns i skolan, både på elevernas prestationer och också beteende. Skolelever som rör på sig regelbundet och varje dag har lättare att hänga med i undervisningen. Många forskare inom hälsa och välfärd anser att rörelse borde vara en naturlig del i skoldagen eftersom det är bevisat att det även främjar elevernas skolprestationer (AV-Media, 2016). Både spontanidrotten och –leken försvinner mer och mer och rasterna är mer stillasittande än de tidigare har varit. För att få elever att röra på sig mer bör skolorna uppmuntra till mer fysisk aktivitet. Pausgymnastik och utelektioner kan vara några lösningar för det. Det har även uppmärksammats att den fysiska aktiviteten är mobbningsförebyggande.

”Bättre resultat i matematik och språk. Lägre stressnivå och blodtryck. Färre förkylningar. Forskningen talar för utomhuspedagogiken – men i verkligheten går det trögt att flytta klassrummet ut i naturen.”

- Anders Szczepanski, enhetschef och ansvarig för Nationellt centrum för utomhuspedagogik (NCU) vid Linköpings universitet (Wahlgren, 2012).

Utomhuspedagogik är idag ett vedertaget begrepp som blir allt vanligare inom skolvärlden (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, s. 26). Utomhuspedagogik som inlärningsmiljö blir mer aktuell för elever i årskurs 1 – 6 i skolvärlden för var dag som går. Utomhuspedagogik främjar både hälsa och lärande, vilket många forskningar stödjer (Wahlgren, 2012). I och med läroplanens ändring (behandlas närmare i kap. 3.1.1) som uppmanar till mer varierande inlärningsmiljöer behöver skolorna nya metoder för inläringen. Varierande inlärningsmiljöer innebär att inläringen flyttas från det traditionella klassrummet, till exempel ut i naturen (Utbildningsstyrelsen, 2016b), vilket utomhuspedagogiken är en metod för. Utomhuspedagogiken är ett svar på flera krav som den nya läroplanen ställer (Utbildningsstyrelsen, 2016). Den pedagogiska metoden främjar elevernas hälsa, samarbete, sociala förmåga, kreativitet och så mycket mer.

Behovet för examensarbetet uppkom i och med läroplanens ändring. Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland har länge arbetat med utomhuspedagogik i lågstadieskolor runt om i hela Åboland. Då läroplanens ändring förverkligades behöver även Folkhälsan kunna erbjuda nya tjänster. Idén till examensarbetet utarbetades utifrån Folkhälsans behov och handlar

om att sänka tröskeln för att flytta klassrummet i skolorna utomhus med fokus på årskurs 1 – 6. Examensarbetes produkter skall fungera som hjälpmedel för pedagogerna att ta ut eleverna i närmiljön.

1.1 Syfte och mål

I och med läroplanens ändring betyder det också nya arbetssätt för pedagogerna i skolorna som till exempel utomhuspedagogik. Syftet med examensarbetet är att sänka tröskeln för pedagoger att flytta lektionerna utanför det traditionella klassrummet och använda sig av närmiljön. För att sänka tröskeln till att flytta ut klassrummet från det traditionella klassrummet kommer jag sammanställa en handbok med metoder för utomhuspedagogik i olika ämnen inom skolväsendet, vilket är själva produkten för examensarbetet. Jag kommer även att tillsammans med Folkhälsan ordna tre fortbildningskvällar inom utomhuspedagogiken i Åboland. Fortbildningskvällarna är till för att inspirera och uppmuntra pedagogerna att leda utomhuspedagogik samt att ge en bredare bas inom utomhuspedagogiken.

Handboken är utformad på ett sådant sätt att den kan vara till stöd för pedagogerna. Den innehåller metoder som är lätta att använda samt kräver lite rekvisita. Övningarna skall gå att anpassa och utveckla för klassernas behov av pedagogen själv. Med hjälp av handboken kan pedagogernas planeringstid inför lektionerna också förkortas drastiskt.

Under fortbildningskvällarna testas konkreta utomhuspedagogiska övningar, delar av handboken kommer att presenteras och pedagogerna kommer att få konkreta tips på hur de kan tänka när de använder sig av varierande inlärningsmiljöer som i detta fall är att flytta inläringen utomhus.

Målet är att få handboken så varierande och användarvänlig som möjligt. Pedagogerna skall enkelt kunna planera övningar med hjälp av handboken. Den skall vara ämnesomfattande och innehålla tips och råd som hjälper pedagogen att flytta ut inläringen. Fortbildningskvällarna skall hjälpa och inspirera pedagogerna att ta i bruk utomhuspedagogiken och ge dem en bredare bas för hur de kan handleda elevernas inläring utomhus.

1.2 Val av metoder

Examensarbetet är ett handlingsbaserat examensarbete, vilket betyder att det resulterar i en konkret produkt som till exempel i en handbok, i ett evenemang eller i ett portfolio. Det handlingsbaserade examensarbetet kräver en rapportdel där man redogör tillvägagångssättet och vilka val som gjorts under processen. Rapportdelen skall även innehålla den eventuella samarbetspartnerns eller uppdragsgivarens önskemål och hur det påverkade slutprodukten. Ifall det finns en tydlig målgrupp för produkten skall produkten uppfylla målgruppens behov. I ett handlingsbaserat arbete behövs materialet oftast inte analyseras lika noggrant och systematiskt som i exempelvis ett arbete där en undersökning har utförts. (Vilkka & Airaksinen, 2003, ss. 51-62).

Valet av handlingsbaserat examensarbete uppkom utgående från Folkhälsans behov. Deras behov att kunna erbjuda skolorna nya tjänster genom att stödja läroplanens förändring. Det handlingsbaserade tillvägagångssättet resulterade i två slutprodukter, en handbok och fortbildningskvällar, som gör att behovet hos Folkhälsan uppnås.

För att utvärdera och utveckla produkterna valde jag att använda mig av en enkät. Enkäten skall alltid utformas efter respondentens synvinkel. Det är alltid bra att ange svarsinstruktioner åt respondenterna samt att använda sig av ett bekant språk och ordval i enkäten. Enkätens frågor bör vara väl genomtänkta för att möjliggöra objektiva svar. (Vilkka & Airaksinen, 2003, ss. 59-61). Ovanstående faktorer har beaktats i utformningen av enkäten.

1.3 Avgränsning

Efter att beskedet kom om att läroplanen ändrats behövde också Folkhälsan ändra sina arbetssätt och kunna erbjuda tjänster på ett annat sätt än tidigare. Skolorna skall nu kunna erbjuda sina elever varierande inlärningsmiljöer men tröskeln verkar vara ganska hög för lärarna att flytta klassrummet utomhus. Det här ledde till examensarbetets frågeställning, ”Hur kan tröskeln sänkas för pedagogerna att flytta klassrummet utomhus?”. Tyvärr har examensarbetet behövts avgränsats mer än Folkhälsans behov. Folkhälsans behov var många, som till exempel att kunna erbjuda skolorna nya tjänster, kartlägga grundligt vad skolorna vill ha för konkret samarbete med Folkhälsan, utbilda skolornas personal att själva dra utomhuspedagogik samt att skriva ner Folkhälsans bästa övningar. Först var arbetet väldigt stort men efter en tid valde vi att avgränsa arbetet till en handbok och fortbildningskvällar.

Handbokens målgrupp är svenskspråkiga pedagoger. Målgruppen för fortbildningskvällarna är pedagoger i Åboland. Valet av målgruppen för fortbildningskvällarna är inte endast avgränsat till lärare eftersom att det även finns andra yrken som kan arbeta som pedagoger och använda sig av utomhuspedagogik. Jag har valt att avgränsa området för fortbildningskvällarna till Åboland eftersom det i området finns många skolor med olika förutsättningar. Några skolor ligger väldigt nära eller i Åbo centrum, vilket gör att naturresurserna inte är så stora, medan en del skolor ligger i natursköna områden och har skogen runt hörnet. Kvällarna kommer att ta rum i Pargas, Kimito och Åbo, som är tre centralplatser för regionen. Platserna täcker en stor del av Åboland och det är enkelt att ta sig till någon av platserna för pedagogerna eftersom resan inte borde vara så lång.

I handboken kommer varierande övningar tas upp men antalet övningar kommer begränsas så att handboken är lättare att använda, vilket både är min egen åsikt samt Folkhälsans. Handboken byggs upp med övningar som kräver lite material och i vissa fall material som är återanvändbara. Övningar som är långa, svårförklarade och kräver mycket material kommer inte tas upp i handboken eftersom den skall vara så användarvänlig som möjligt.

2 Bakgrund

Att skriva ett examensarbete med Folkhälsan som uppdragsgivare har legat i mitt intresse länge eftersom jag tycker att det är en väldigt intressant och viktig organisation i Svenskfinland. Mitt intresse växte för både organisationen och utomhuspedagogiken när jag samarbetade med dem genom flera projekt under mitt första studieår till samhällspedagog (2014). Hälsa, välmående och fysiskt aktivitet är något jag länge brunnit för och har alltid varit en person som talar för utomhusvistelse, vilket har bidragit till mitt intresse för utomhuspedagogik. Jag har gjort många samarbeten med både Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland och - Österbotten som alltid känts lika motiverande för mig samt upplevt ett genuint intresse även från Folkhälsans sida.

Redan under hösten 2016 kontaktade jag Gun Hoikkala, koordinator för barn- och ungdomsarbete samt utomhuspedagog, vid Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland för att se om de hade något behov som jag skulle kunna utveckla, vilket de hade.

2.1 Uppdragsgivare

Folkhälsan är en finlandssvensk organisation som grundades 1921. Organisationen arbetar för att främja hälsa och välmående hos invånarna i Finland. Folkhälsan har ca. 18 500 medlemmar i lokalföreningarna och ca. 1500 anställda. Folkhälsan är verksamma i så gott som hela Finland, så som i Nyland, Raseborg, Österbotten och på Åland. (Folkhälsan, Om oss, 2016a).

Folkhälsans tre tyngdpunkter är hälsofrämjande verksamhet och utbildning, service och forskning. Det hälsofrämjande arbetet sker på flera plan genom individnivå, gruppnivå och samhällsnivå. På individnivå vill Folkhälsan uppmuntra individen till en hälsosam livsstil, på gruppnivå skapar de fysiska och sociala aktiviteter som stöder hälsa och livskvaliteten på t.ex. daghem, skolor, arbetsplatser och äldreboenden och på samhällsnivå är Folkhälsan med och påverkar lagstiftning samt samhällsplanering. (Folkhälsan, Om oss, 2016a).

2.2 Folkhälsan och utomhuspedagogiken

Folkhälsans Förbund r.f. / Åboland har under en lång tid arbetat med friluftsliv och utomhuspedagogik. Utomhuspedagogiken sedan 2009 varit en kärnpunkt för Folkhälsan verksamhet i Åboland. Organisationen har i flera år samarbetat med skolor runt om i Åboland och arrangerat lektioner utomhus åt eleverna som ett komplement till inläringen i klassrummet (Folkhälsan, Friluftsliv, 2016b). Eftersom läroplanens ändring uppdaterades (behandlas närmare i kapitel 3.1.1.) behöver även Folkhälsan ändra sin roll inom utomhuspedagogiken och samarbetet med skolorna. Mattias Alopaeus, som i sitt examensarbete i samarbete med Folkhälsan (2016), kartlade behovet av ett fortsatt samarbete 2016 och resultatet visade att skolorna vill fortsätta samarbete med Folkhälsan så länge Folkhälsan kan bidra med något ändamålsenligt till skolorna. Alopaeus menar att Folkhälsan själv måste ta reda på vad de kan erbjuda skolorna (Alopaeus, 2016). Folkhälsan vill utveckla sin verksamhet och kunna erbjuda nya tjänster åt skolorna och det var så idén till handboken och utbildningskvällarna uppkom. Som handledare och samarbetspartners för examensarbetet fungerar både Gun Hoikkala och Patrik Berghäll, utomhuspedagoger vid Folkhälsan.

3 Teori

I detta kapitel behandlas faktorer som stödjer frågeställningen ” Hur kan tröskeln sänkas för pedagogerna att flytta klassrummet utomhus?”. Faktorerna är pedagogiken och skolan,

läroplanen, elevens inlärningsförmåga och inlärningsmiljöer, utomhuspedagogik samt vad som är viktigt att tänka på när ”uteklassrummet” tas i bruk.

3.1 Pedagogiken och skolan

I Finland har vi läroplikt. Läroplikten börjar i allmänhet då barnet fyllt sju år och upphör då den grundläggande utbildningens läroplikt är avlagd eller 10 år senare, då barnet är 17 år (Utbildningsstyrelsen, Läroplikt och skola, 2014). De flesta av barnen i Finland går i den traditionella skolan som finns i alla kommuner. Den traditionella skolans utbildning grundar sig på läroplanen. Läroplanen tryggas i lagen, Lag om grundläggande utbildning, 21.8.1998/628. Skolorna formar sina egna läroplaner utgående från den grundläggande utbildningens läroplan (Utbildningsstyrelsen, 2016a).

Den grundläggande utbildningens läroplan integrerar både uppfostrings- och undervisningsarbete. Några temaområden som läroplanen kräver är att skolan arbetar för eleverna så att eleven skall växa som människa, lära sig kulturell identitet, mediekunskap, kommunikation, deltagande, trafik-kunskap, ansvar för miljön, välfärd och en hållbar utveckling. Utomhuspedagogiken kan ses som en metod för att främja och förverkliga majoriteten av läroplanens temaområden (Utbildningsstyrelsen, 2016a).

Det traditionella klassrummet ses, av majoriteten, som fyra väggar med pulpeter i rad som är riktade mot tavlan. Eftersom ”det traditionella klassrummet” länge har funnits anser många att det är så elever lär sig bäst. Enligt Mohlin och Andersson har flera forskare forskat kring inläringen under 1980-talet. Resultat visade att vissa elever lär sig bäst enligt det ovannämnda klassrummet medan andra inte gör det. (Mohlin & Andersson, 2010, s. 18). Stenstrand tror att det traditionella klassrummet uppkommit för att pedagogen lättare skall kunna övervaka eleverna. Stenstrand anser att det traditionella klassrummet är olämpligt för inlärningsprocessen efter som det förhindrar flervägs-kommunikation, samarbete och ett självständigt inlärningsarbete. (Stenstrand, 1994, s. 54).

Skolans uppgift i samhället är flera. Skolan skall inte endast lära eleverna allmänskunskap utan även hjälpa till att uppfostra individen. Uppfostring av eleverna innebär att lära dem värderingar, normer och social kompetens. Med social kompetens menas att eleven som individ lär sig uppföra sig mot och förhålla sig till sina medmänniskor. Skolan skall även ge eleverna sådana kunskaper som eleven har användning för i både hemmet och i samhället. (Imsen, 2000, s. 18).

Både Piaget och Vygotskij är kända inom skolvärlden. Jean Piaget (1896–1980) var en forskare och kunskapsteoretiker från Schweiz (Imsen, 2000, s. 101). Lev Vygotskij (1896-1934) var en rysk pedagog, psykolog, filosof och forskare (Lindqvist, 1999, ss. 9-11). Piagets pedagogiska ståndpunkter förknippas med att barnets utveckling sätter gränser för inläringen. Vygotskij ansåg istället att inläringen främjar individens utveckling. Piagets tankemodell fick mycket kritik under 1980-talet och därigenom spreds Vygotskijs teori. Vygotskijs teori (konstruktivismen) betonar att människors inläring påverkas av faktiska, till exempel föremål i rummet, och kulturella omgivningar. Han betonar även att individen lär sig i samspel med andra och genom gemensamma aktiviteter. Utmaningen med Vygotskijs teori är att hitta pedagogiska modeller där alla individer deltar i gemenskapen och bidrar till allas förståelse. Vygotskij hade ändå en individualistisk syn på lärandet där utveckling och inläring fortfarande är i fokus (Carlgren, 1999, ss. 13-15).

Piaget stod för den konstruktivistiska inlärningsmodellen. Den konstruktivistiska modellen innebär att man tar tillvara elevens lust att undersöka och skapa i undervisningen och detta enligt elevens egna förutsättningar. Det är elevernas individuella utgångsläge som gör grunden till uppbyggnaden av nya tankestrukturer och begrepp. Då de själva får formulera hypoteser, experimentera och dra slutsatser blir barn medvetna om sitt sätt att tänka. (Stolpe, 2003, ss. 36-37).

John Dewey (1859-1952) var en amerikans psykolog, filosof och pedagog. Han anses som pragmatismens frontfigur. Deweys teori löd: "*learning to do by knowing and to know by doing*" (lära att göra genom att veta och veta genom att göra) och myntade citatet "*Learning by doing*" (lära genom att göra). Dewey räknas idag som en av de mest inflytande pedagogerna under 1900-talet. Han var väldigt kritisk till skolsystemet och ansåg att det endast var inriktad på barnens intelligens- och kunskapsutveckling. Han ansåg att eleverna inte enbart kan få information av pedagogen och om inte eleven får använda informationen själv så är det meningslöst. Han menade att barnet bör lära sig i samspel med naturen och kulturen och att skolsystemet måste kompletteras med praktik samt att lärandesituationer måste sträva till framtiden (Svederberg, Svensson, & Kindeberg, 2001, ss. 20-21). Dewey ansåg att skolsystemet endast utvecklar barnets förstånd medan praktiken utvecklar barnets personlighet. (Anon., 2017).

3.1.1 Läroplanen

I det här kapitlet för tydliggörs läroplanens ändring. Den gamla läroplanen, Läroplanen 2004 benämns här nedan som LP04 och den uppdaterade, nuvarande läroplanen, Läroplanen 2014 benämns som LP14.

Utbildningsstyrelsen fastställde den grundläggande läroplanen år 2014. Från och med den 1 augusti 2016 skulle alla kommuner ta i bruk den nya läroplanen. Utgående från läroplanens riktlinjer görs lokala läroplaner som tas i bruk i årskurs 1 – 6. LP14 skiljer sig inte så stort mot LP04. I LP14 framkommer mycket tydligare lärarnas roll i inläringen samt elevernas inläring än vad det gör i LP04. Samarbete, fysisk rörelse och att använda fler sinnen i inläringen för att stärka elevernas inläring, intresse och motivation betonas i LP14 (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 29). I LP04 betonas även samarbete men inte alls lika mycket som i LP14. Varierande arbetsmiljöer poängteras i LP04 och även skoldagar utanför skolbyggnaden men mest i samband med till exempel temadagar och utflykter (Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 16). I LP14 ligger fokuset mycket på interaktivitet i undervisningen medan det endast betonas i LP04, och även att undervisningen skall vara helhetsskapande. Lektionerna får gärna vara ämnesöverskridande samt klassöverskridande, vilket betyder att flera olika ämnen inom samma tema kan behandlas under samma lektion och att klasserna samt årskurserna kan slås samman i olika sammansättningar (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 30). (Utbildningsstyrelsen, 2004), (Utbildningsstyrelsen, 2016).

Den nya läroplanen betonar, som tidigare nämndes, mer att skolan skall främja undervisningen så att den ökar elevens motivation för inläringen och att studierna blir mer meningsfulla. Elevens egna erfarenheter, växelverkan med andra och intressen skall vara grunden i inläringen, vilket utomhuspedagogiken främjar. Även nya miljöer skall tas i bruk och inläringen skall även ske utanför klassrummet så som t.ex. utomhus i skogen eller på skolgården. Läroplanens mål är att eleverna skall lära sig kunskap och färdigheter som de har nytta av i framtiden och i dagens samhälle. (Utbildningsstyrelsen, 2016b).

3.2 Inlärningsmiljöer

Den traditionella skolan anses i många fall som varken en icke autentisk (osann eller överklig) eller stimulerande miljö. Det innebär att eleverna endast lär sig kunskap som går att använda innanför skolans väggar. Eftersom eleverna ofta får en uppgift de skall lösa så missuppfattas uppgiften lätt då eleven relaterar uppgiften till skolan och eleven förstår inte

hur hen kan använda sig av det i praktiken. Det betyder också att eleverna kan klara av tester och prov utan att kunna använda kunskaperna i praktiken. (Carlgren, 1999, ss. 22-23). Det är en utmaning och det gäller att få eleven att förstå hur hen också kan använda kunskaperna utanför skolans väggar (Persson & Melin, 2008, s. 6). Jensen, fil. dr. i utbildningsvetenskap, instämmer även i ovanstående. Han säger att det vi lär oss i skolan är användbart i skolan men inte utanför skolans väggar och att med det typiska lärandet, det traditionella klassrummet, kan man se problem. (Jensen, 2011, s. 130).

Imsen, norsk professor och författare, förklarar skolan som ett ”*komplikerat minisamhälle*” där vardagen består av uppgifter att lösa och vardagen rullar så som skolans system är uppbyggt (Imsen, 2000, s. 20). Ingrid Carlgren, svensk professor i pedagogik, anser att skolan måste göras till en autentisk, verklig och sann, miljö för att eleverna skall kunna dra nytta av kunskaperna dvs. att skolan bör utnyttja verkligheten utanför skolans väggar (Carlgren, 1999, ss. 23-24). När elever möter verkligheten skapas frågor kring fenomen naturligt som t.ex. ”varför går vägarna där de går?”, ”varför finns det sjöar?”, vilket leder till genuin inläring (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004, s. 10).

Stenström, finsk författare, anser att en bra inlärmingsmiljö skall vara trevlig att vistas i och främja kreativiteten samt samarbetet hos eleverna. I bästa fall skall även miljön kunna erbjuda material för lärandet och främja skapandet. Miljön för skapandet ger eleverna möjlighet att använda olika inlärningskanaler, sinnen, så som de visuella, auditiva och kinestetiska. Miljön skall erbjuda eleverna möjlighet till att göra, producera och ställa frågor samt att ta reda på svaren själva. (Stenström, 1994, ss. 54-55).

Känsломässiga och sociala faktorer har stor betydelse för elevernas trivsel vilket till stor del påverkar lärande. Grethe Kragh-Müller, dansk specialist i barnpsykologi, anser att det är viktigt med varierande inlärmingsmiljöer där barnen trivs. (Kragh-Müller, Ørsted Andersen, & Veje Hvitved, 2012, s. 10).

Enligt Vygotskij är det genom interaktion och kommunikation som vi människor lär oss naturligt. Vi använder då flera av våra sinnen och tolkar intryck och upplevelser. (Persson & Melin, 2008, s. 6). Både Piaget och Vygotskij ansåg att barn konstruerar sin egen kunskap och lär sig genom interaktion med omgivningen (Mohlin & Andersson, 2010, s. 12). Forskning visar att vi människor endast kommer ihåg 10 procent av det vi läser, 20 procent av det vi hör, 30 procent av sådant vi ser, 50 procent av både det vi hör och ser medan hela 80 procent av sådant vi människor upplever (Naturskoleföreningen, 2007, ss. 14-15). När vi upplever något använder vi alla våra sinnen och båda hjärnhalvorna

aktiveras och fungerar då bättre. Även Hannaford, neurofysiolog och forskare, menar att inläringen sker med hela kroppen och inte endast med hjärnan. Hon anser att inläringens kärna är rörelse. (Mohlin & Andersson, 2010, s. 13).

Tyvärr kan det finnas vissa hinder för pedagoger att använda sig av utomhuspedagogik. Forskare anser att det kan bero på pedagogernas utbildningsbakgrund då många pedagoger saknar kunskap att kunna använda utomhusmiljön som både klassrum och inlärmingsmiljö. Att variera lärmiljöerna är även mycket tidskrävande eftersom nya metoder måste planeras så att de anpassas efter läroplanens krav samt bör material införskaffas. Pedagogerna kan också känna sig obekväma i sin roll i en annan miljö än den traditionella (Johnsson & Karlsson, 2014, s. 8).

Att använda varierande inlärmingsmiljöer behöver inte göras komplicerat. Att använda sig av varierande miljöer kan betyda att det traditionella klassrummet ommöbleras så att det främjar interaktion eller att klassen använder sig av miljöer utanför skolbyggnaden. Varierande inlärmingsmiljöer kan vara natur-, bostads-, trafik-, arbets- eller hemmiljö. (Stenström, 1994, ss. 54-57). Om det är långt till exempelvis skogen kan man istället använda sig av parker, skolgården, soptippen och så vidare. som ligger i närheten av skolan. Varierande inlärmingsmiljöer betyder inte att vi faller utanför skolämnens ramar utan ger eleverna upplevelser där intryck, känslor och eftertanke är samspelade. Utomhusmiljön innebär en ständig kunskapskälla eftersom det finns rikt material av både nutid, framtid och historia inom olika ämnesområden. (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004, ss. 9-12).

3.3 Utomhuspedagogik

Utomhuspedagogiken har sina rötter ända från antikens tid, dvs. före Kristus. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, s. 16). Utomhuspedagogiken är ett forskningsbegrepp som kan innehålla många olika definitioner. Gemensamt för alla definitioner är ändå strävan efter att bryta det traditionella klassrummet och att inläringen sker utomhus. (Alopaeus, 2016, ss. 4-5). Ett av de centrala målen med utomhuspedagogiken är att lära eleverna ta ansvar för kulturen och naturen (Dahlgren & Szczepanski, Utomhuspedagogik - Boklig bildning och sinnlig erfarenhet, 1997, s. 11). "Att lära med hela kroppen" är en kärnpunkt i utomhuspedagogiken (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, s. 26).

Molander beskriver att utomhuspedagogiken gör det möjligt till att lära sig via handling samt reflektion. Molander menar att vi bör kunna använda oss av både praktik (handling) och teori (reflektion). Vi behöver även kunna sätta ord på våra erfarenheter eftersom det är då vi skapar en förankring till verkligheten. På så sätt blir vi mer mottagna för ny kunskap och inläring. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, s. 21). Utomhuspedagogikens syfte är att öka autenticiteten (verkligheten), motivationen och elevernas upplevelse. Autenticiteten ökar då eleverna får använda sig av sina sinnen genom att beröra, känna och agera i den fysiska miljön. Eleverna får dessutom direktkontakt med lärande och föremål. (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004, ss. 12-13).

Utomhuspedagogiken bidrar till en kreativ och skapande miljö där alla elevers kompetenser och talanger kan komma till uttryck, vilket även de nya målen för läroplanen strävar efter (Utbildningsstyrelsen, 2016b). Anders Szczepanski menar att utbildningssystemet har ett centraluppdrag, vilket är att skapa växelverkan mellan inomhusmiljön och utomhusmiljön så att de bildar en gemensam arena för lärandet (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, s. 9). Szczepanski menar att pedagogik inomhus och utomhus ofta ses som motsatser i skolan. Medan förskolorna ser de som en helhet för lärandet. Han påstår att förskolornas syn på utomhus- och inomhuspedagogiken borde tas i bruk på alla nivåer och att trösklarna mellan inomhus- och utomhuspedagogiken måste rivas. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, ss. 14-15). Även Brügge instämmer, hon anser att lärmiljöerna i den traditionella skolmiljön och utomhusmiljön bör komplettera varandra (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, s. 25).

I dagens samhälle är människans hälsa mycket sämre än för några år sedan. Szczepanski menar att en faktor det kan bero på är att samhället har byggt bort möjligheten för människan att få utlopp för sitt naturliga rörelsebehov. En faktor som orsakar det är tyvärr den tekniska digitaliseringen. (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004, s. 11). I begreppet utomhuspedagogik ligger en underförstådd uppmaning till rörelseaktivt lärande. Utomhuspedagogiken sätter kroppen i rörelse, kroppen sätter sedan tanken i rörelse och den kroppsliga aktiviteten främjar hälsan. Hälsa och lärande hör ihop, hävdar Szczepanski. Det råder heller inga tvivel om att elevers koncentrationsförmåga förbättras i utomhusmiljön. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, ss. 12-23). Forskning visar även att utomhuspedagogiken samt utomhusvistelsen påverkar rörelse, hälsa, lärande och motoriken på ett väldigt positivt sätt (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, s. 26).

Det är många elever som känner att de inte kommer till rätt i den traditionella skolan och skolbänken. Elever kan ha svårt att koncentrera sig genom att sitta stilla och känner sig osäkra i sin samvaro med klasskamraterna. Utomhuspedagogiken främjar alla elevers inläring. I det utomhuspedagogiska klassrummet värderas, aktiveras och används även andra färdigheter än verbala och förmågan att sitta stilla och lyssna. Forskningar, som utfördes år 2003, visade redan då att det utomhuspedagogiska klassrummet ökar skolprestationerna. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, s. 114). I utomhuspedagogiken kan alla våra sinnen naturligt komma till användning så som känsel, lukt, smak, syn, hörsel och balans genom olika övningar (Stenström, 1994, s. 51).

3.4 Att tänka på när klassrummet flyttas utomhus

När klassrummet flyttas utomhus är det fem centrala frågor som didaktiken bör grunda sig på. Didaktiken, pedagogiken, skall svara på *var, vad, hur, när och varför*:

Var svarar på var inläringen sker och vad platsen betyder för lärandet. Granska närmiljön mot läroplanens mål. I utomhuspedagogiken är det den tysta ännu oformulerade kunskapen som är grunden. I utomhuspedagogiken är det den fysiska natur- och kulturmiljön som inspirerar till kunskapsupplevelser. Genom att komplettera det traditionella klassrummet med uterummet ger vi möjlighet till ökad nyfikenhet och motivation hos eleverna. Det kan ta tid att skapa ett uteklassrum men efter en tid blir det en lika självklar inlärmingsmiljö som det traditionella klassrummet. Om pedagogen upplever en hög tröskel att flytta inläringen utomhus är det bra att börja med att flytta inläringen till skolgården, då är steget närmare att sedan flytta den till närmiljön och naturen.

Vad svarar på vad som kan göras utomhus som sker inomhus idag. Det gäller att tänka på vilka effekter utomhuspedagogiken ger till exempel på kretslopp, hälsa, matematik och skrivande.

Hur svarar på hur vi går tillväga när vi tillämpar ämnen och teman i det utvidgade klassrummet. Hur kan olika årstiderna tillämpas och fakta, färdighet, förtrogenhet samt förståelse tillgodoses? Upplevelsen i naturen skapar en helhet mellan världen och individen. Uterummet skapar också en estetisk upplevelse för inläringen och gynnar till exempel ämnen som bildkonst, musik och slöjd. Som pedagog bör du kunna koppla ihop olika ämnen och kunna arbeta ämnesöverskridande för att se hur du kan använda utomhusmiljön. Att arbeta ämnesöverskridande kan gynna eleven mycket, med

utomhuspedagogiken kan eleverna få uppleva till exempel hållbar utveckling, omgivningslära, fysisk aktivitet, språk och samhörighet på en och samma gång.

När – När är det lämpligt att vara utomhus och när är det mer lämpligt att vara inomhus? Som pedagog bör du fundera på när du använder utomhuspedagogiken och vilka platser du har tillgång till. Det är viktigt att fundera på *när* utomhuspedagogiken sker för att få en bra upplevelse för eleverna. Årstiderna är även ett fenomen som bör tas i beaktande. Vinterkylan hindrar inte utomhuspedagogiken utan övningar och plats behöver anpassas efter det.

Varför svarar på varför vi skall ta i bruk utomhuspedagogiken och ger förståelse till den. Det gäller att förstå inlärandet som sker i utomhuspedagogiken för att få förtroende för uteklassrummet och inläringen. Forskning visar att utomhuspedagogiken är bra för elevernas hälsa, motorik, mobiliserar alla sinnen och koncentrationsförmåga men den främjar också samarbete och utvecklas social kompetens på en nivå som är svårt att uppnå i det traditionella klassrummet. Närmiljön erbjuder också möten med det oförbestämnda och ostrukturerade och där med skapas en flexibilitet hos eleverna.

Då pedagogen kan tillgodose dessa fem grundstenar är det lätt att tillföra en meningsfull inlärningsmiljö i alla ämnen. (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007, ss. 26-27), (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, ss. 27-30).

Att leda utomhuspedagogik kan vara en utmaning för alla pedagoger i början. Pedagogerna bör vara mer flexibla i uteklassrummet än i inne på grund av att det inte finns fyra väggar och att vi inte kan bestämma allt som händer ute som till exempel vilka djur som rör sig vid platsen. När lektionerna byggs upp är det alltid bra att ha extra övningar och planer i bakfickan som lätt kan tas fram då det uppstår oförväntade situationer. En annan väldigt viktig sak inom utomhuspedagogiken är att alla deltagare håller sig varma, torra och mätta. Det är bra att ge information och kunskap till både föräldrar och elever om vad som bör finnas i ryggsäcken och hur eleverna skall klä sig. (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, s. 32).

När du som pedagog flyttar klassrummet från skolans väggar till naturen bör du ha en neutral syn på eleverna. Elevernas beteende påverkas av miljön och den elev som annars kan upplevas som stökig kan komma helt till sin rätta i utemiljön, medan den elev som alltid är aktiv under lektioner inne i skolbyggnaden kan dra sig tillbaka på grund av rädsla eller någon annan orsak. Som pedagog bör du först stanna upp och kartlägga elevernas

beteende för att kunna stödja dem i inläringen utomhus. Det är också viktigt att skapa en trygghet i utomhuspedagogiken. När tryggheten finns kommer eleverna mycket lättare till ro och kan koncentrera sig på uppgifterna. En metod för att skapa trygghet är att alla ställer sig i en cirkel när ni pratar, då ser pedagogen alla och eleverna ser varandra. (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011, ss. 32-37).

4 Produkterna

I det här kapitlet behandlas planering, utformning och metoder för produkterna, handboken och fortbildningskvällarna. Båda produkterna har utarbetats utgående från Alopaeus kartläggning om ett fortsatt samarbete mellan Folkhälsan Åboland och skolorna i nejden. I Alopaeus kartläggning visade resultatet att skolorna vill fortsätta samarbetet om Folkhälsan kan erbjuda ändamålsenliga tjänster (Alopaeus, 2016).

4.1 Handboken

Idén till handboken utarbetades efter Folkhälsans behov om att samla övningar på ett ställe samt att kunna erbjuda skolorna nya tjänster. Handboken samlar organisationens mest omtyckta övningar i utomhuspedagogik och ger även pedagogerna tips som är till största del utgående från Berghälls och Hoikkalas egna erfarenheter.

Handboken innehåller interaktiva metoder och övningar som går att tillämpa i uteklassrummet. För att underlätta inläringen i den utomhuspedagogiska miljön kan vi använda oss av sådana metoder som till exempel rollspel, drama, storytelling och tidsresor (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004, s. 13), vilket flera av handbokens metoder inkluderar. (Se bilaga 4.).

4.1.1 Handbokens syfte

Syftet med handboken är att pedagogen skall kunna använda den som stöd när de leder lektioner i uteklassrummet. Med hjälp av handbokens metoder skall pedagogerna smidigt kunna ta sig an det mer interaktiva uteklassrummet. Handboken ger riktlinjer åt pedagogen medan pedagogen själv kan utveckla och anpassa övningarna. Tipsen som handboken också innehåller skall hjälpa pedagogen att trygga uteklassrummet för eleverna.

Övningarnas syften varierar men inkluderar även vissa gemensamma syften som till exempel att lära med alla sinnen. De flesta övningar främjar elevernas sociala

kompetenser, samarbete och kreativitet, vilket även svarar på en del av läroplanens kriterier.

4.1.2 Layout och utformning

Handbokens layout har jag som skribent utformat själv. Uppiggande och naturnära färger användes som grundfärger för handboken så att den känns relevant och inbjudande för användaren. Grundfärgerna för handboken är vitt, grönt och blått. Handbokens är i formatet A5 så att den skall vara smidig att använda för användaren. (se bilaga 4.).

Handboken inleds med en kort introduktion om bakgrunden till handboken för att sedan kort beskriva utomhuspedagogiken. Jag har också valt att ha ett kapitel med tips och hur pedagoger kan tänka när de leder utomhuspedagogik. Tipsen är uppbyggda av teori som även framkommer i kapitel 3 samt efter Folkhälsans egna erfarenheter i utomhuspedagogik.

Handboken är uppbyggd så att varje sida med övningar går i samma mönster. Till höger på sidorna finns en grönfärgad ruta där tidsåtgång, plats, material och övningens syfte framkommer. Varje övning har ett eller flera ”givna” ämnen, men de givna ämnena är endast en riktlinje och övningarna är eller kan utvecklas till mer ämnesöverskridande. Övningarna i handboken är i en logisk ordning så att alla övningar med samma givna ämne är i ett kapitel men de går också att anpassa efter ett helt annat ämne och då kan pedagogen utgå från övningens idé. Vid de flesta övningar i handboken finns även bilder som relaterar till övningarna. Bilderna är fotade av Berghäll eller andra bekanta som jag har fått tillåtelse av att använda. Bilderna får användas som kopieringsunderlag för övningarna.

4.1.3 Metoder – innehåll och användning

Som tidigare nämndes är metoderna i handboken interaktiva. Metoderna och övningarna skall kunna användas som stöd för pedagogen i utomhuspedagogiken inom olika ämnen som klassen behandlar. Metoderna och övningarna i handboken är Folkhälsans mest omtyckta metoder samt metoder som använts i mina studier. Det innebär att metoderna är testade på lågstadielklasser sedan tidigare och har visat sig fungera bra.

Handboken innehåller 23 metoder och övningar och den inkluderar majoriteten av skolans ämnen. Antalet övningar i handboken valdes utgående från Folkhälsans åsikt men kom att

utökas med ett par övningar efter utvärdering från deltagarna i fortbildningskvällarna. (Se kapitel 5.1.).

Övningarna i handboken är varierande, kräver lite material och går lätt att anpassa efter klassens behov. Handbokens övningar täcker nästan alla ämnen i grundskolan. Den innehåller även någon enstaka övning som går att använda för att få klassen att varva ner och komma till ro.

Handboken består som tidigare nämndes av kapitel som innehåller metoder med samma givna ämne. Första metodkapitlet är matematik som innehåller tre olika metoder, olika räknesätt och uppfattning av avstånd är i fokus. Följande kapitel är omgivningslära som innehåller 18 väldigt varierade metoder. De här metoderna är i de flesta fall ämnesöverskridande och många av övningarna inkluderar till exempel historia, biologi och språk. En del metoder fungerar även som variation till någon annan metod, vilket framkommer i handboken. Efter omgivningslära följer biologi, som består av en konkret övning, människokroppen. Sista kapitlet är en metod som går att anpassa till alla ämnen och ingen konkret övning är given. Övningen, Frågesportsstigen, är lätt att anpassa till alla ämnen och är lätt att anpassa då eleverna behöver repetera till ett prov eller liknande.

Metoderna kan tillämpas till olika ämnen fastän de anger ett visst ämne i handboken. I utomhuspedagogik arbetar man ofta ämnesöverskridande, vilket även handbokens metoder oftast är, speciellt i kapitlet Omgivningslära. De metoder i handboken som inte är färdigt ämnesöverksridande kan utvecklas till det av pedagogen. Pedagogen skall själv kunna forma, utveckla och anpassa övningarna efter elevens samt klassens nivå och behov. (Se bilaga 4.).

4.2 Fortbildningskvällar

Idén till fortbildningskvällarna uppkom i ett handledningsmöte med min handledare vid skolan. Jag ville erbjuda pedagoger mer än bara handboken och eftersom min handledare kände till situationen uppkom idén i en diskussion. Idén presenterades någon dag senare för Folkhälsan. Folkhälsan ansåg genast att det fanns ett behov av fortbildningskvällarna och idén utvecklades därefter.

Varken jag eller Folkhälsan hade tidigare erfarenheter i att ordna fortbildningskvällar i utomhuspedagogik. Fortbildningskvällarna i utomhuspedagogik är något helt nytt för Folkhälsan och det var första gången det ordnades i deras regi. Eftersom det har upplevts

att tröskeln har varit hög för pedagoger att flytta ut klassrummet på grund av bristande erfarenhet i utomhuspedagogik samt stor existerande arbetsbörda för pedagoger i skolorna ansåg vi tidpunkten för att ordna fortbildningskvällar är lämplig. Vi ansåg också att tidpunkten för fortbildningskvällarna var lämplig eftersom det närmar sig vår och det upplevs vara en lägre tröskel för att ta i bruk utomhuspedagogik då vädret ofta är stabilare.

4.2.1 Planering av fortbildningskvällarna

Fortbildningskvällarna började planeras i slutet av januari tillsammans med Hoikkala och Berghäll vid Folkhälsan Åboland. Platserna där fortbildningskvällarna hölls bestämdes utgående från de områden där Folkhälsan Åbolands samarbetsskolor är belägna och datum valdes efter våra samt skolornas tidtabeller, till exempel beaktade vi skolornas sportlov. Vi hade snabbt bestämt när och var fortbildningskvällarna skulle hållas. I början av mars planerade vi aktivt vad fortbildningskvällarna skulle innehålla.

Tanken var att fortbildningskvällarna skulle gå av stapeln sjunde mars i Pargas, åttonde mars i Kimito samt nionde mars i Åbo. Vi valde att ordna kvällarna under vecka tio eftersom pedagogerna har kommit in i rutinerna igen efter sportlovet som var vecka åtta. Platserna för fortbildningskvällarna var, som tidigare nämndes, i Pargas, Kimito och Åbo eftersom de är Folkhälsans verksamhetspunkter i utomhuspedagogik och tre centrala platser för regionen Åboland. Valet av att hålla tre kvällar var för att det täcker Åboland och det är enkelt att ta sig till någon av platserna för pedagogerna eftersom resan inte borde vara så lång för dem. Pedagogerna kunde själva bestämma vilken kväll de deltog i, vilket förmodligen är den kväll som ligger närmast deras hem eller arbetsplats.

Fortbildningskvällarna har marknadsförts som *Inspirationskvällar i utomhuspedagogik* eftersom vi ansåg att det låter mer lockande för pedagoger att delta utanför arbetstid i en inspirationskväll än i en fortbildningskväll. Marknadsföringen av fortbildningskvällarna börjades redan i början på februari 2017. Marknadsföringen skedde främst genom sociala medier, så som Facebook, men fortbildningskvällarna har även marknadsförts fysiskt av mig, Hoikkala och Berghäll, då vi varit i kontakt med personer som arbetar med skolorna samt skickat ut informationen till lärare som varit aktiva i Åbolands lärarnätverk. (Se bilaga 3.).

Fortbildningskvällarna väckte snabbt intresse hos pedagoger runt om i Åboland, speciellt i Åbo och Kimito. Maximala gränsen för deltagarantalet var tolv pedagoger och minimala antalet var sex pedagoger per inspirationskväll. Vi hade själva dragit gränserna ut efter hur

liten gruppen kan vara för att det inte ska bli för skört och att gruppdynamiken inte falerar samt hur många deltagare det kan vara innan det blir svårt att demonstrera och testa på övningar snabbt.

I planeringen av fortbildningskvällarna utgick vi utifrån våra egna erfarenheter. Planeringen valdes att göras så okomplicerad som möjligt eftersom syftet med både handboken och fortbildningskvällarna är att försöka sänka tröskeln för lärare att flytta inläringen utomhus. Vi ansåg att vår planering behövde göras på ett okomplicerat sätt eftersom vi ville visa pedagogerna att det inte krävs så mycket för att göra utomhuspedagogiken till en bra inlärningsmiljö.

Tanken var att vi under kvällen skulle sprida ut material till olika övningar inom utomhuspedagogik i naturområdet. Övningarna skulle bestå av handbokens övningar samt av några övningar från Folkhälsans tidigare material Chilla Ute, som hittas vid Folkhälsan i fysiskt format. Metoderna skulle kort presenteras och väcka idéer hos pedagogerna om hurudana övningar de kan använda sig av i olika ämnen och som ämnesöverskridande samt vad som är bra att tänka på då man leder utomhuspedagogik. På grund av väldigt dåligt väder fick vi tänka om, både för att inte göra allt material dyngsurt, eftersom vi sedan skulle transportera det från platsen, men även för att deltagarna skulle hålla värmen uppe.

De metoder vi valde att använda oss av var fem olika med olika syften som är lätta att tillämpa i utomhuspedagogik. Första övningen vi gjorde var Energikick 7 som är en fysisk övning som är väldigt enkel och snabb att använda för att hålla värmen uppe, den hittas i Chilla Ute. Den andra övningen vi gjorde är Allemanscharader där syftet är att diskutera allemansrätten med eleverna på ett väldigt kreativt sätt. Finland 100 år är en frågesport som läggs ut längs en stig där eleverna sedan får gå parvis och svara på frågor, vilket var den tredje övningen vi visade. Finland 100 år är Folkhälsans egen övning som är gjord i samband med att Finland firar 100 år som självständigt i år. Vi valde att visa den övningen för pedagogerna för att väcka idén om att det är väldigt enkelt att få in den fysiska aktiviteten i olika sammanhang. Övningen kan användas som frågesport i olika ämnen, som repetition inför prov eller i andra sammanhang och benämns som *Frågesportsstigen* i handboken. Som fjärde övning hade vi Finlands karta. Övningen är mycket bra för eleverna att repetera och att konkret få bygga gränser och fundera på geografi.

Den sista, femte, övningen vi hade är en nerlugnande övning från Chilla Ute. Övningen kallas för den Svajande busken och syftet med den är att elever skall få uppleva närhet samt tystnad. Övningen är ofta mycket effektiv för att få eleverna nerlugnade och att få i

gång koncentrationen. Alla övningar hittas även i handboken. Fortbildningskvällarna var endast två timmar långa och därför begränsades antalet övningar. Fortbildningskvällarna utfördes båda kvällarna enligt samma koncept. (Se bilaga 2.)

4.2.2 Utförande 1

På onsdagen 8 mars 2017 satte vi siktet mot Kimito för att hålla den första fortbildningskvällen. Vi var på plats en timme före utförandet för att förbereda inför tillfället. Tyvärr var inte vädret på vår sida. Snön yrde, vinden ljöd och temperaturen låg över plussträcket, vilket resulterade i ett väldigt blött väder. På grund av vädret byttes några övningar ut (se kapitel 4.2.1.). Vi hade även tillgång till en kота som användes under kvällens gång. Vi tände eld i kaminen, kokade kaffe och förberedde för metoderna. Förberedandet tog inte så lång tid, vilket var planen, eftersom kvällen skulle hållas så simpel som möjligt för att visa pedagogerna att utomhuspedagogik inte behöver vara krävande.

När alla sju deltagare var på plats började fortbildningskvällen i kotan med kaffe och tilltugg samt introduktion för kvällen och presentation av oss själva och av examensarbetet. Programmet fortsatte sedan utomhus. Deltagarna gick först längs en stig tillsammans med Berghäll som berättade om vad som bör tänkas på när utomhuspedagogik används som inlärningsmetod. Efter det följde metoder från handboken och Folkhälsans material Chilla Ute. Syftet för alla metoder var olika. En del metoders syfte var att lugna eleverna och få dem att koncentrera sig på situationen medan andras syfte var mer relaterade till skolämnen där interaktion, inlärnin g och samarbete stod i fokus. Pedagogerna fick testa alla metoder och diskutera om hur övningarna kan utvecklas och när de är bra att använda.

När metoderna hade testats fortsatte programmet i kotan för diskussion gällande utomhuspedagogik och fortbildningskvällen. Flera av pedagogerna hade använt sig av utomhuspedagogik men i de flesta fall endast oregelbundet.

Efter diskussionen konstaterades det att pedagogerna hade fått mer inspiration till utomhuspedagogik. I slutet av kvällen hördes uttryck som ”nu måste vi bara köra!”.

4.2.3 Utförande 2

Torsdagen 8 mars hölls den andra fortbildningen i Runsala, Åbo. Den dagen var vädret inte heller på vår sida. Vädret var väldigt slaskigt och vi fick bygga vindskydd med hjälp av

presenningar för att det inte skulle bli för kallt. Vi hade det sämsta tänkbara vädret för utomhuspedagogik. Ett väder som gör att fukten tränger sig in genom kläderna och vinden är kall vilket leder till att vi lätt börjar frysa. Nio pedagoger trotsade vädret och deltog i kvällen.

Kvällen var uppbyggt på samma sätt som det första tillfället. Vid platsen där kvällen hölls fanns en grillplats med tak, där vi byggde vindskyddet samt en tätväxt skog. Kvällen startades vid grillplatsen med introduktion och kaffebjudning för att sedan fortsätta till skogs. Samma övningar och koncept som dagen innan användes. I slutet av fortbildningskvällen samlades alla vid grilltaket igen för att sammanfatta tillfället samt för diskussion. Det syntes även under det här tillfället hur pedagogernas inspiration växte för utomhuspedagogik och det kunde höras kommentarer som till exempel att pedagogerna önskar sig fler liknande tillfällen.

I slutet av båda tillfällena delades en prototyp av handboken ut till alla deltagare. Alla deltagare blev mycket glada av att få ett exemplar av den. Jag berättade hur handboken var uppbyggd och hur det är tänkt att den skall fungera. Sedan bads alla deltagare att läsa igenom handboken när de kommer hem eftersom de skulle få utvärdera den samt ge utvecklingsförslag till den.

5 Utvärdering och resultat

Utvärderingen av produkterna, handboken och fortbildningskvällarna, har jag valt att göra med hjälp av att observera kvällarna själv samt med feedback från Folkhälsan och en kvalitativ enkätutvärdering av de pedagoger som deltog i fortbildningskvällarna.

Handboken har utvärderats och utvecklats utgående från Folkhälsans och mina egna åsikter under processens gång samt av pedagogerna som deltog i utvärderingen av den och i fortbildningskvällarna. Observationen utförde jag under fortbildningskvällarna samt utvärderade båda kvällarna med Berghäll och Hoikkala genom diskussion.

Metoden kvalitativ enkätundersökning, som jag använde för att få utvärdering av deltagarna, betyder att enkäten var uppbyggd till största del med öppna frågor. Metoden valdes för att pedagogerna fritt skulle kunna formulera sig och delge sina tankar, åsikter och utvecklingsförslag angående produkterna. (Se bilaga 1.)

Enkäten skickades ut dagen efter utförandet av fortbildningskvällarna. Valet av att utvärdera fortbildningskvällarna efteråt och inte samma kväll, på plats, var för att insikter ofta väcks när man fått bearbeta situationen och inläringen. Som redan nämndes så fick pedagogerna med sig varsin prototyp av handboken och uppmanades även att läsa igenom den med kritiska ögon. Utvärderingen av både handboken och fortbildningskvällen skickades ut i samma enkät. Handbokens utvärdering handlade exempelvis om hur de upplevde handboken, första intrycket av den, om övningarna var lätt förståeliga och vad de anser saknades. Utvärderingen gällande fortbildningskvällarna handlade om hur deltagarna hade upplevt utbildningen, vad de tar med sig samt utvecklingsförslag. (Se bilaga 1.).

Nio av 16 deltagare i fortbildningskvällarna deltog i utvärderingen som skickades ut. Enkäten skickades ut till alla deltagare samt en påminnelse om utvärderingen några dagar efter första skedet. Det är svårt att svara på varför inte alla deltog i utvärderingen, men det kan bero på till exempel privata prioriteringar.

5.1 Utvärdering av handboken

Handboken krävde mycket mera tid än vad jag hade förväntat mig. Det krävdes mycket arbete att välja, utveckla och formulera metoder samt att utforma layouten. Redan i ett tidigt skede skickade jag in den första upplagan av handboken till Folkhälsan för att kunna ta del av deras åsikter. Båda parterna, jag och Folkhälsan, ansåg att handbokens utformning var på rätt väg, vilket betydde att det bara var att fortsätta arbeta med metoderna och handbokens utseende.

När handboken delades ut som prototyp, vilket betyder att den ännu kunde korrigeras och utvecklas, till alla deltagare under fortbildningskvällarna. Den hade alltså inte korrekturlästs och den var långt ifrån färdig. Alla som deltog i utvärderingen ansåg att första intrycket av handboken var inspirerande. Introduktionen till handboken och utomhuspedagogiken samt tipsen ansågs vara tillräckligt lång och behövlig att ha med i handboken eftersom pedagogerna ansåg att det ger en bra grund att leda utomhuspedagogik om man inte besitter den erfarenheten sedan tidigare. Sju av nio, ansåg att antalet övningar var tillräckligt medan resterande två ansåg att antalet var tillräckligt eller att handboken kunde bestå av flera övningar. Ett par övningar hade två av pedagogerna uppfattat som svårförståelig medan resten ansåg att övningarna var lätta att förstå.

I handboken rekommenderas det också att eleverna tar med sig mellanmål när de har lektioner utomhus. Det fick en del kritik av de pedagoger som arbetar i skolorna. Skolorna

skall vara avgiftsfria för alla elever i Finland och en del pedagoger anser att om man uppmanar att eleverna skall ta med eget mellanmål strider det mot avgiftsfriheten. Eftersom handboken fungerar som ett stöd för pedagoger och inte som en regel, så får pedagogerna själva ta ställning till om elever uppmuntras till att ta med sig mellanmål eller inte. Mellanmålet är en rekommendation av Folkhälsan eftersom de anser att det är viktigt att eleverna får tillräckligt med näring för att orka. Överlag ansåg pedagogerna att handboken var välgjort och de kunde definitivt ha användning av den.

Jag beaktade pedagogernas utvärdering och utvecklade de övningarna som de hade ansett som svår förståeliga. Ett par övningar lades till. Handboken korrekturlästes och skickades återigen till Folkhälsan för utvärdering och korrigerades också efter deras utvärdering. Handbokens format, som delades ut i pappersformat, fick en del kritik eftersom den lätt förstörs ute. Handboken kommer att publiceras på internet i PDF-fil och får fritt laddas ner av användarna.

5.2 Utvärdering av fortbildningskvällar

Tyvärr så kom fortbildningskvällarna som i början var tre stycken att bli två. Tillfället i Pargas inhiberades på grund av för få deltagare dagen efter att anmälningstiden gått ut. De anmälda kontaktades genast och fick förfrågan om de kunde tänka sig samt hade möjlighet att delta i tillfället i Åbo, Runsala, istället. Fortbildningskvällen i Pargas skulle ha hållits den 7 mars 2017, men vi antog att deltagarantalet påverkades av två evenemang som hölls i Pargas under samma kväll. När datumet för fortbildningskvällen i Pargas bestämdes hade vi ingen vetskap om de andra evenemangen. Det visade sig ändå några dagar senare att deltagarantalet skulle ha blivit mer än tillräckligt. För några dagar efter att anmälningstiden hade gått ut skickades flera anmälningar in, enligt anmälningarna skulle vi ha fått totalt åtta deltagare i Pargas. Eftersom beslutet om att inhibera tillfället i Pargas hade tagits, beslöt vi att hålla fast vid det. Anmälningarna gav en bekräftelse på att fortbildningarna väckt intresse hos pedagoger i Pargas, vilket är bra.

Fortbildningskvällarna gick överlag väldigt smidigt. Trots det dåliga vädret kunde programmet snabbt anpassas och övningar valdes utgående från vädret. Deltagarantalet i både Kimito och Åbo var väldigt bra, vilket jämförs med Hoikkalas och Berghälls vetskap om deltagarantalet på lärarnätverken i Åboland. I Kimito deltog sju pedagoger som antingen arbetar i skolor eller på förskolor. I Åbo deltog nio pedagoger, sju av dem arbetar som lärare, en är studerande och en arbetar vid organisationen Natur och Miljö.

Båda fortbildningskvällarna kom snabbt i gång och det syntes att pedagogerna blev mer bekväma desto längre kvällen gick. Pedagogerna i Åbo var väldigt bekväma redan från början jämfört med de pedagoger som deltog i Kimito. Vad det kan bero på är väldigt svårt att säga men en orsak kan vara att pedagogerna, speciellt lärarna, i Åbo arbetar i större skolor än pedagogerna i Kimito. Större skolor betyder mer personal, kollegor och gemenskap, vilket kan göra att pedagogerna i Åbo är mer vana att samarbeta med olika personer. Öppenheten och delaktigheten är väldigt viktig i utomhuspedagogik eftersom det naturligt leder till insiktsrika diskussioner.

Som tidigare nämndes var syftet med fortbildningskvällarna att det skulle inspirera pedagogerna till att använda sig av utomhuspedagogik och att ta ut eleverna. I slutet av båda kvällarna hördes det små diskussioner pedagogerna emellan om hur de kunde använda sig av dessa metoder och det tankesätt som diskuterats under kvällen. Det kunde även höras kommentarer som att ”Nu är det bara att tuta och köra” och ”kanske detta skulle vara bra för våra specialelever”. Alla kommentarer som hördes under kvällen var väldigt positiva, vilka kan tolkas som att pedagogerna fick nya insikter och idéer kring sina arbetssätt och inlärningsmiljöer samt inspiration.

I slutet av kvällarna, speciellt i Åbo, gavs det rak utvärdering från pedagogerna. Många nämnde att kvällen gett dem inspiration och att de ser framemot att få använda sig av utomhuspedagogik. De tackade för en givande kväll samt önskade mer kvällar.

Berghäll och Hoikkala var mycket nöjda med fortbildningskvällarna, de anser att deltagarantalet och intresset var mycket positivt. Diskussion om att ordna flera fortbildningskvällar i utomhuspedagogik har också uppstått direkt efter utförandet av fortbildningskvällarna och under senare möten.

Utvärderingen av deltagarna har överlag varit väldigt positivt. Alla anser att tillfället var givande, trevligt och gav inspiration till att flytta lektionerna utomhus. Alla deltagare var från tidigare bekanta med utomhuspedagogik som inlärningsmetod antingen genom att själva använda sig av det, oftast oregelbundet, via studier eller via samarbete med Folkhälsan. Övningarna som presenterades för deltagare var uppskattade och alla deltagare kan definitivt tänka sig att använda sig av dessa övningar i sitt arbete. Det som deltagarna upplevde som det bästa med fortbildningskvällen var övningarna, handgripliga råd och att nätverka med andra.

Det som saknades enligt deltagarna under fortbildningskvällen var mycket varierande och om man läser mellan raderna kan man antyda att det är beroende på deltagarens tidigare erfarenheter i utomhuspedagogik. En har svarat att hen ville ha mera nyheter, vilket kan tyda på att hen har mer erfarenhet i att använda sig av utomhuspedagogik än de som har svarat att de inte saknade något under kvällen och svarade att kvällen gav en bra grund till att leda utomhuspedagogik. Alla deltagare skulle kunna tänka sig att delta i ett liknande tillfälle igen.

6 Sammanfattning av processen

Att tillverka en handbok i utomhuspedagogik var mycket lärorikt. Det var mer krävande än vad jag hade anat. Valet av övningar och att hitta eller skapa bra och relevanta bilder tog tid. Det jag skulle gjort annorlunda med handboken är först och främst att använda ett mer lämpligt dataprogram än Word, som jag använt mig av, samt bestämt i vilken ordning övningarna skall läggas upp i ett tidigare skede. Handbokens utseende och uppbyggnad ändrades många gånger. Om jag skulle haft en tydligare vision på vad det önskade resultatet är skulle jag ha sparat mycket extra arbete. Överlag är jag nöjd med resultatet av handboken.

Handboken kommer att publiceras på internet, på Folkhälsans Facebook-sida *Ut, Ulos, Out!*, och kan, som redan nämdes, nerladdas av intresserade därifrån. När den finns på internet är den lätt att hitta för intresserade användare, användarna får sedan bestämma själva om de vill laminera den eller hur de använder den. Om den finns på internet och inte i fysisk form är den mer tillgänglig. Förhoppningsvis kommer den användas aktivt av pedagoger som vill använda sig av utomhuspedagogik. Den färdigställda handboken kommer också skickas ut till de som deltog i fortbildningskvällarna. Den kommer också att ges ut på Folkhälsans kommande fortbildningar.

Fortbildningskvällarna var också mycket lärorika att arrangera och utföra. Både målgruppen, pedagoger, och att ordna fortbildningskvällar var nytt för mig, vilket tvingade mig tänka i nya banor. För att kvällen skulle ha dragit till sig flera deltagare skulle förmodligen personlig marknadsföring i en större bredd varit mest effektivt eftersom pedagoger då skulle ha fått direkt kontakt med arrangörerna.

Fortbildningskvällarna har väckt mer intresse än vad som var förväntat. Intresse visade sig finnas i Åbo, Kimito och också Pargas. Till och med pedagoger som är bekanta med

utomhuspedagogik i Österbotten hörde av sig till mig för förfrågningar om fortbildningskvällarna även ordnades i deras trakter.

Anders Szczepanski, som tidigare refererats till i detta arbete, visade sin uppskattning av det här arbetet genom sociala medier så som Folkhälsan Åbolands Facebook-grupp samt privatmeddelande via Facebook. Det var motiverande att få bekräftelse av honom och att se att arbetet väckte intresse hos honom eftersom han är en så kallad föregångare i utomhuspedagogik i Norden.

Berghäll och Hoikkala blev inspirerade av att få bekräftat att det finns intresse hos pedagoger att leda utomhuspedagogik samt att alla pedagoger som deltog i de här fortbildningskvällarna kan tänka sig delta i fler liknande tillfällen. Det kom även önskningar av deltagarna under kvällarna att de gärna ser att det ordnas flera fortbildningar i utomhuspedagogik.

Fortbildningskvällarna kom att bli en produkt som Folkhälsan har planer att förverkliga igen. Tanken är att nya fortbildningar kommer ordnas i början av hösten 2017, efter skolstarten. Tillfällena kommer då vara mer ämnesinriktade och en fortsättning på de kvällar som erbjöds nu.

Möjligheterna för examensarbetets produkter ser goda ut. För tillfället ser det ut som att både handboken och fortbildningskvällarna kommer leva vidare. Handboken kommer marknadsföras främst genom Folkhälsans verksamhet i utomhuspedagogik och den skapar förhoppningsvis ett positivt rykte, vilket kan resultera i att den kommer användas flitigt. Båda produkterna får i framtiden vidare utvecklas av mig, Berghäll och Hoikkala, så att produkterna har möjlighet att ständigt leva i nutid.

7 Avslutande diskussion

Den traditionella skolan, inlärningsmiljöer och läroplanen samt teori gällande utomhuspedagogik är ämnen jag anser är viktiga faktorer för en fungerande och ändamålsenlig utomhuspedagogik. Utomhuspedagogiken fokuserar mycket på *”lära genom att göra”*, vilket den traditionella skolmiljön inte anses svara på enligt många. Beaktas dessa faktorer uppnås även inlärnings sättet *”lära genom att göra”*.

Målet med examensarbetet var att svara på Folkhälsans behov om att kunna erbjuda skolorna nya tjänster samt att uppnå examensarbetets syfte ”att sänka tröskeln för

pedagoger att flytta lektionerna utanför det traditionella klassrummet och använda sig av närmiljön”. Jag anser att målet har uppnåtts. Samarbetet mellan Folkhälsan och skolorna har utvecklats och Folkhälsan har utvecklat sin verksamhet i utomhuspedagogik genom att erbjuda nya ändamålsenliga tjänster i takt med läroplanens ändring, vilket resulterade i en handbok och fortbildningskvällar.

Hela processen har varit väldigt lärorik, rolig, utvecklande men samtidigt tung. Tung eftersom det varit nytt för mig och jag har behövt fördjupa mig i läroplanen och utomhuspedagogik. Jag har också utvecklat nya produkter såsom handboken och fortbildningskvällarna, vilket i vissa situationer har känts utmanande. Jag upplever ändå att processen överlag har varit väldigt rolig, det har varit roligt att utveckla nya produkter samt känts meningsfullt eftersom det fanns ett behov av produkterna från uppdragsgivaren.

Jag har bland annat lärt mig mer om pedagogiskt ledarskap, utomhuspedagogik, inlärningsmiljöer och utvecklingsarbete. Genom processens gång har jag fått ett oerhört bra stöd från Berghäll och Hoikkala på Folkhälsan genom ärlig feedback och handledning. De har visat ett genuint intresse för processen, vilket jag är tacksam för. Jag vill även tacka min handledare från skolans sida, Mona Bischoff, för genuin handledning i hela processen. Förhoppningsvis kommer produkterna leva vidare och utvecklas från det de är nu.

Källförteckning

- Alopaeus, M. (2016). *Utomhuspedagogik i Åboland, nutid och framtid*. Hämtat från http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/116684/Alopaeus_Mattias.pdf?sequence=1. den 08 01 2017
- Anon. (2017). *John Dewey*. Hämtat från <http://learning-by-doing.se/john-dewey/>. den 14 01 2017
- AV-Media. (den 11 07 2016). *Avmkl.se*. Hämtat från <http://www.avmkl.se/mer-rorelse-pa-schemat/>. den 10 04 2017
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2011). *Friluftslivets pedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Carlgren, I. (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, L. O., & Szczepanski, A. (1997). *Utomhuspedagogik - Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Åtvidaberg: Åtvidabergs bok & tryck.
- Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. (2007). *Närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur.
- Folkhälsan. (2016a). *Om oss*. Hämtat från <http://folkhalsan.fi/startside/Om-oss/>. den 08 01 2017
- Folkhälsan. (2016b). *Friluftsliv*. Hämtat från <http://www.folkhalsan.fi/sv/startside/Var-verksamhet/Ma-bra/Motion--rorelse/Friluftsliv/Friluftsliv/>. den 29 01 2017
- Imsen, G. (2000). *Elevens värld - Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Jensen, M. (2011). *Den fria tidens lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Johnsson, M., & Karlsson, C. (2014). *Lärarens erfarenheter och tankar om utomhuspedagogik - Med fokus på lärande och hälsa i grundskolans tidigare år*. Hämtat från www.diva-portal.org/smash/get/diva2:723507/FULLTEXT01.pdf: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:723507/FULLTEXT01.pdf> den 01 02 2017
- Kragh-Müller, G., Ørsted Andersen, F., & Veje Hvitved, L. (2012). *Goda lärmiljöer för barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, G. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundegård, I., Wickman, P.-O., & Wohlin, A. (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Mohlin, J., & Andersson, E. (2010). *Eleverns inlärningsstilar*. Hämtat från <https://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/10990/Eleversinlstillar.pdf?sequence=1>. den 03 01 2017

- Naturskoleföreningen. (2007). *Att lära matematik ute*. Falun: Falun research centre.
- Persson, D., & Melin, L. (2008). *Lär med hela kroppen, det fastnar i huvudet*. Hämtat från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18488/1/gupea_2077_18488_1.pdf. den 04 01 2017
- Stenström, K. (1994). *Handla nu - Miljölärares inspirationsbok*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Stolpe, L. (2003). *Miljöpedagogik - Teori och praktik i miljöundervisning*. Vasa: Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi.
- Svederberg, E., Svensson, L., & Kindeberg, T. (2001). *Pedagogik i hälsofrämjande arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsstyrelsen. (2004). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004*. Hämtat från <http://www02.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf>. den 14 03 2017
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Läroplikt och skola*. Hämtat från http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplikt_och_skola. den 08 01 2017
- Utbildningsstyrelsen. (den 06 06 2016). *Grunderna för läroplanen*. Hämtat från http://www.oph.fi/lp2016/grunderna_for_laroplanen. den 14 03 17
- Utbildningsstyrelsen. (2016). *Målen med revideringen av grunderna för läroplanen*. Hämtat från <http://www.oph.fi/lp2016/mal>. den 08 01 2017
- Utbildningsstyrelsen. (2016a). *Läroplanen och timfördelning*. Hämtat från http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplanen_och_timfordelningen. den 08 01 2017
- Utbildningsstyrelsen. (2016b). *De nya läroplanerna i ett nötskal*. Hämtat från http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplanen_och_timfordelningen/de_nya_laroplanerna_i_ett_notskal. den 11 01 2017
- Wahlgrén, A. (den 14 11 2012). *Skolvärlden.se*. Hämtat från <http://skolvärlden.se/artiklar/utomhuspedagogik-starker-minnet>. den 21 02 2017
- Vilkka, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Utvärdering av inspirationskvällar

I avsnitt 1 följer frågor gällande inspirationskvällen du deltog i, avsnitt 2 gäller handboken som delades ut under kvällen.

Svara gärna så ärligt som möjligt så att jag kan utvärdera samt utveckla mitt arbete.

Tack för din feedback och ditt deltagande!

***Obligatorisk**

1. Vilket tillfälle deltog du i? *

☐ Kimito

☐ Åbo

2. Har du använt dig eller använder du dig av utomhuspedagogik som inlärningsmetod? I vilka situationer i så fall? *

Ditt svar

3. Hur upplevde du inspirationskvällen?

Ditt svar

4. Vad tycker du var bäst med inspirationskvällen? Nämn tre (3) saker.

Ditt svar

5. Skulle du kunna tillämpa någon av övningarna i ditt arbete eller i andra situationer? Vilka? *

Ditt svar

6. Saknade du något under inspirationskvällen? Vad?

Ditt svar

7. Skulle du delta i ett liknande tillfälle i framtiden? *

☐ Ja

☐ Nej

☐ Kanske

8. Har du några utvecklingsförslag om det ordnades ett liknande tillfälle?

Ditt svar

NÄSTA

Skicka aldrig lösenord med Google Formulär

Handboken

Här efter följer några frågor gällande handboken. Svara gärna ärligt på frågorna så att den kan utvecklas till det bättre.

1. Vad fick du för första intryck av handboken? *

Ditt svar

2. Vad anser du om de första kapitlen som innehåller teori om utomhuspedagogik, tips osv.? Onödig, för lång, relevant...? *

Ditt svar

3. Var handbokens övningar lättlästa och lätta att förstå? *

Ditt svar

4. Vad anser du om antalet övningar i handboken? *

Ditt svar

5. Skulle du kunna tänka dig att tillämpa någon av övningarna och utveckla samt anpassa dem efter målgruppen? *

Ditt svar

6. Vad anser du om att övningarna har ett "givet ämne" fastän de är ämnesöverskridande? *

Ditt svar

7. Ge gärna övriga synpunkter om handboken

Ditt svar

BAKÅT

SKICKA

Skicka aldrig lösenord med Google Formulär

Programmet för fortbildningskvällarna:

Kl.: 17.00 - Samling, introduktion, kaffe med tilltugg

Kl.: 17.20 - Berghäll berättar om utomhuspedagogik, tips (ute)

Kl.: 17.30 **Övningar**

Övning 1: Energikick 7

Övning 2: Allemanscharader

Övning 3: Frågesportsstigen

Övning 4: Finlands karta

Övning 5: Den svajande busken

Kl.: 18.40 – Samling, diskussion gällande utomhuspedagogik, fortbildningskvällen samt presentation och utdelning av handboken. Avslutning.

INSPIRATIONSKVÄLL – UTEÖVNINGAR!

Lotta Fredriksson, studerande till samhällspedagog (YH Novia), skriver som bäst sitt examensarbete hos oss. Lotta producerar en handbok som presenterar våra bästa och mest omtänkta övningar inom utomhuspedagogiken.

Vi vill dela detta material med pedagoger som vill använda utomhuspedagogik som inlärningsmiljö.

Vi arrangerar tre inspirationskvällar i regionen då delar av handboken presenteras och övningar anpassade för utomhuspedagogik förevisas.

PARGAS Kårkulla, kåtan på området. Skyltning finns.
Tisdagen den 7 mars 2017, kl. 17.00–19.00

KIMITO Samling vid Amosparkens skolas parkering kl. 17.00.
Onsdagen den 8 mars 2017, kl. 17.00–19.00.

ÅBO Runsala, Saaro-Udde. Samling vid den stora parkeringen. Möjlighet att grilla, ta då eget grillbart med!
Torsdagen den 9 mars 2017, kl. 17.00–19.00.

Kvällarna är avgiftsfria och vi bjuder på kaffe/saft och bulle.
Maximi antal för kvällarna är 12 personer/kväll.

Anmälning sker till: fredrikssonlotta@hotmail.com (Lotta Fredriksson)

Ange ditt namn, vilket tillfälle du deltar i samt telefonnummer.

Programmet sker utomhus, klädsel enligt rådande väderlek!

VÄLKOMNA MED!

TEAM ÅBOLAND FOLKHÄLSAN

Gun Hoikkala, Patrik Berghäll & Lotta Fredriksson

EN HANDBOK I

UTOMHUSPEDAGOGIK



årskurs 1-6

Lotta Fredriksson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Introduktion	1
Utomhuspedagogik	1
Att tänka på.....	3
Flytta inläringen utomhus	3
Tips.....	5
Matematik.....	7
Kottematte	7
1-Meter.....	8
Uppgiftstärning.....	9
Omgivningslära	11
Sinnesstigen.....	11
Minnesstigen	12
Pinnföremål	13
Bondgården.....	13
Pinngubben	14
Vem är djuret	15
Känn igen platsen	16
Naturfotografen	16
Hitta platsen.....	17
Alfabetet	18
Hitta bokstaven	18
Snörordet	18
Alfabetskorkar	19

.....	19
Vem bär du på ryggen?.....	20
Människostatyn	22
Den hemliga bilden.....	23
Hämta påse.....	24
Fågel och fjärl.....	25
Finlands karta	27
Färgkarta.....	28
.....	28
Allemanscharader	29
Biologi	31
Människokroppen.....	31
Frågesportsstigen	32
Litteraturförteckning	
Bilaga	1

Introduktion

Handboken är till för dig som vill använda utomhuspedagogik som inlärningsmetod. I den här handboken hittar du övningar som lätt kan tillämpas i naturen och kräver lite material. Metoderna kan du använda som de är eller själv utveckla och anpassa dem enligt klassens behov.

I handboken presenteras utomhuspedagogiken och ger dig som pedagog tips på vad som kan vara viktigt att tänka på när du leder utomhuspedagogiken.

Handboken är framtagen utgående från Folkhälsans Förbund r.f. / Åbolands önskan om att kunna erbjuda skolorna material till verksamheten i utomhuspedagogik. Folkhälsan Åboland har länge arbetat med utomhuspedagogik tillsammans med grundskolor i Åboland. I handboken hittar du även några av Folkhälsans mest omtyckta övningar inom utomhuspedagogiken!

Handboken är en produkt av Lotta Fredrikssons examensarbete vid Yrkeshögskolan Novia, utbildning till samhällspedagog (2017).

Utomhuspedagogik

Utomhuspedagogiken är än idag ett forskningsbegrepp som kan innehålla många olika definitioner. Gemensamt för alla definitioner är strävan efter att bryta det "traditionella klassrummet" och att inläringen sker utomhus.

2

Utomhuspedagogik gör det möjligt till att lära sig via handling och reflektion.

Kärnpunkten för utomhuspedagogiken är att lära med hela kroppen. I utomhuspedagogiken används och stimuleras alla sinnen. Forskning visar att vi människor kommer ihåg endast 10 % av det vi läser, 20 % av det vi hör, 30 % av sådant vi ser, 50 % av både det vi hör och ser, medan hela 80 % av det vi upplever. Utomhuspedagogiken erbjuder eleverna upplevelser, och enligt forskaren Hannaford är det då vi upplever något som båda hjärnhalvorna stimuleras vilket leder till att inlärningsförmågan ökar.

Utomhuspedagogikens syfte är att öka autenciteten, motivationen och elevernas upplevelse, vilket leder till inläarning.

Utomhuspedagogiken bidrar även till en kreativ och skapande miljö, där elevernas kompetenser och talanger kan komma till uttryck.

Det är även bevisat att utomhuspedagogiken främjar elevernas hälsa, fysiska motorik, samarbets- och koncentrationsförmåga samt social kompetens.

Uteklassrummet skall inte strida mot inläringen som sker inne, utan det som händer ute och det som sker inne i skolan skall komplettera varandra.

Att tänka på

När du leder utomhuspedagogiken bör du ta hänsyn till fem centralfrågor som är grunden för utomhuspedagogiken. De fem central frågorna är:

1. **VAR** – Var sker lektionen? Har platsen någon betydelse för lärandet? Granska närmiljön mot läroplanens mål och se hur ni tillsammans kan uppnå målen i närmiljön.
2. **VAD** – Vad skall svara på vad som kan göras utomhus som sker inomhus idag och vilka effekter utomhuspedagogiken ger.
3. **HUR** – Hur skall vi gå till väga när vi tillämpar ämnen och teman i det utvidgade klassrummet? Hur kan årtiderna tillgodoses med fakta, färdigheter och förståelse?
4. **NÄR** – När är det mer lämpligt att vara ute och när är det mer lämpligt att vara inne? Som pedagog bör du fundera på när du använder utomhuspedagogiken och i vilket syfte.
5. **VARFÖR** – Varför använder vi utomhuspedagogiken? Det gäller att lära sig förstå inlärandet som sker i utomhuspedagogiken för att få förtroende för uteklassrummet.

Flytta inläringen utomhus

När inläringen flyttas utomhus är det viktigt att tänka på att klassen skapar ett system. Systemet ger eleverna trygghet och efter att eleverna lärt sig systemet så är eleverna ofta mindre

oroliga. Ett exempel på ett system är att klassen alltid startar och avslutar lektionerna på samma sätt. Då vet eleverna att det är nu lektionen börjar och att de inte är där för att enbart leka utan för att lära sig. Utomhuslektionerna skall inte strida mot lektionerna som sker inomhus utan bör fungera som ett komplement till dem.

Ett hinder vi kan uppleva med utomhuspedagogiken här i Norden är vädret. Vädret är tyvärr något vi inte kan bestämma men vädret bör heller inte vara ett hinder. Utomhuspedagogik går att utföra i alla väder men det gäller då för pedagogen att kunna anpassa övningarna. Är det blött ute i terrängen är det bra att ha övningar där eleverna inte behöver sitta och är det kallt är det bra att använda sig av rörelseövningar. Är det riktigt kallt ute (under -10°C) är det bra att ha tillgång till en brasa där eleverna kan värma sig mellan varven.

Det är också viktigt att inkludera både föräldrarna och eleverna så att alla partner vet vad utomhuspedagogiken kräver för kläder. Klär eleverna sig enligt väder så är det inget problem att hålla värmen och koncentrationen uppe.

Om utomhuspedagogiken sker under en hel förmiddag eller eftermiddag kan det vara bra att be eleverna ta med sig mellanmål för att orka hela lektionen. Utomhusluften tar också på krafterna och det kan vara bra att fylla på med energi.

För att både eleverna och föräldrarna skall kunna inkluderas i skolsystemet och att skolan skall få en fungerande utomhuspedagogik är det bra att inkludera både elever och föräldrar. Krävs det att eleverna har med sig reservkläder, mellanmål etc. är det bra att göra en packlista. Packlistan kan

5

göras tillsammans med eleverna dagen före eller av enbart pedagogen. Det är bra att uppmuntra eleverna att packa väskan tillsammans med föräldrarna kvällen innan. Då vet både föräldrarna och eleven vad eleven har med sig och det skapar en trygghet hos eleven under lektionen.

För pedagogen kan materialet vara tidskrävande men färdigställer pedagogen materialet rätt går det nästan alltid att återanvända. Allt papper som används och kan återanvändas, laminera det. Det laminerade materialet håller vatten, blåst och hålls snyggt. Försök att samla allt material till en övning på ett och samma ställe, som till exempel material till övningar i olika lådor, på så sätt är det lätt att ta fram när det behövs och sparar mängder med tid.

Tips

För att skapa en trygg miljö för eleverna är det, som tidigare nämdes, viktigt att skapa ett system. Systemet kan vara att alla elever alltid ställer sig i cirkel och diskuterar tillsammans med pedagogiken om vad som kommer hända under lektionen.

Ett annat tips för den trygga miljön är att alla elever alltid lägger sina väskor i en hög på ett torrare ställe. Då behöver eleverna inte störas av sina väskor men har dem nära till hands och vet var de ligger.

Be alltid eleverna att packa med extra vantar och strumpor inför utomhuspedagogiken. Då kan eleven känna sig friare i

6

övningarna eftersom hen inte behöver vara rädd att bli blöt, utan kan i sådana fall byta till torra vantar och strumpor.

Be eleverna packa hälsosamma mellanmål. Det är på skolans ansvar. Exempel på mellanmål kan vara frukt, yoghurt, mellanmålskex osv. Be alltid eleverna packa med en vattenflaska ifall det är varmare väder och något varmt att dricka, exempelvis varm saft, ifall det är kyligare.

Om det är kyligt ute är det bra att införa korta aktivitetssuppgifter mellan de andra uppgifterna där eleverna får röra på sig och på så sätt kan hålla värmen uppe.

Matematik

Kottematte

Alla elever får i uppgift att samla så många kottar som möjligt under en utsatt tid (exempelvis 4 minuter). När tiden gått samlas alla igen och lägger ut kottarna i en linje på marken. Sedan får eleverna räkna kottarna och berätta hur många de kom till. Eleverna får sedan nya räkneuppgifter som ges av läraren.

Istället för kottar kan det också vara något annat från naturen, till exempel stenar.

Övningen fungerar på samma sätt som att räkna med klossar i klassrummet.

Exempel på uppgifter:

- Hur många kottar har ni om ni tar bort 8 kottar?
- Hur många kottar får ni om ni dividerar kottarna på 2 (tar bort hälften)?
- Hur många kottar får ni om ni i varje del om ni delar in kottarna i fyra delar ($\frac{1}{4}$)?
- Hur många kottar får ni om ni skulle lägga till 13 kottar (+13)?



MATEMATIK

TID

30 minuter

PLATS

Välj en plats där det finns kottar eller stenar nära.

MATERIAL

Naturföremål.

SYFTE

Övningen lär eleverna räkna föremål och kan använda sig av olika räknesätt.

1-Meter

Börja med att alla elever får uppskatta med hjälp av armarna hur lång de tror att en meter är. Dela sedan ut rep eller käppar som är en meter långa till varje elev eller låt eleverna hitta en meters långa käppar själva. Eleverna får jämföra deras uppskattning med repet eller käppen. Sedan får eleverna mäta olika föremål eller avstånd som är utgivna av läraren. De kan med hjälp av repet/käppen hitta något som är en meter långt, mäta det minsta trädet de ser, mäta tjockleken på det tjockaste trädet, hur många kottar som behövs i rad för att sträcka sig en meter, hur långa klasskompisarna är, hur långt de kan hoppa och sedan mäta avståndet osv.

Exempel på uppgifter:

- Mät det minsta träd du ser
- Mät tjockleken på det tjockaste trädet
- Hur många kottar behövs i rad för att raden skall bli en meter lång?
- Hur lång är din klasskompis?
- Hur långt kan du hoppa? Mät avståndet.
- Hur bred är stigen du ser?

MATEMATIK

TID

40 minuter

MATERIAL

Tärningar.

Laminerade lappar där uppgiften beskrivs samt material som behövs för uppgifterna.

SYFTE

Eleverna får samarbeta, räkna, kommunicera.

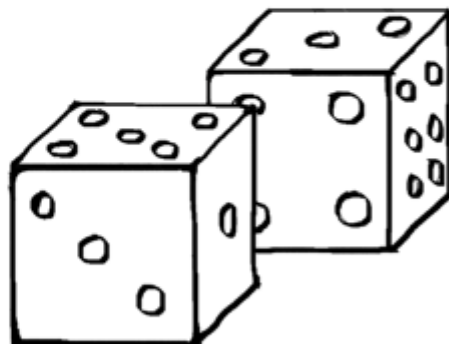
Uppgiftstärning

Lägg ut stationer med uppgifter utspritt på området före övningen börjar. Uppgifterna kan exempelvis vara rörelse-, matematik-, dikt-, rim- eller språkuppgifter.

Dela in klassen i mindre grupper. Varje grupp får ett visst antal tärningar, till exempel tre stycken/grupp.

Vid varje station kastar eleverna så många tärningar som uppgiften anger. Sedan utför eleverna uppgiften vid stationen.

Uppgifterna vid stationerna kan till exempel vara "slå tärningen tre gånger, addera summan av alla tärningar", visar tärningarna då till exempel 3, 4 och 2 skall eleverna addera summan ($3+4+2 = 9$).



MATEMATIK

TID

20 minuter

MATERIAL

Rep eller käpp som är en meter lång.

SYFTE

Eleverna lär sig uppskatta och uppfatta avstånd

Exempel på stationer till Uppgiftstärning:

- Slå tre tärningar, räkna sedan ihop summan på alla tärningar. Gör så många x-hopp som tärningarna anger.
- Slå två tärningar. Addera tärningarna. Vad blir $3 + 20 -$ tärningens summa?
- Slå tre tärningar. Addera resultatet på de två tärningarna som visar störst antal, subtrahera det sista antalet med summan av de två första. (största antal + näst största antal - minsta antal =?). Hitta sedan på en saga där talet skall förekomma minst tre gånger.
- Slå två tärningar. Addera tärningarna ($t + t = ?$). Hitta så många kottar som summan anger.
- Slå tre tärningar, en tärning åt gången. Det antal som den första tärningen visar hämtar ni lika många pinnar, på det andra antalet som den andra tärningen visar hämtar ni lika många pinnar och vid den sista tärningen hämtas lika många saker som är gröna.

Omgivningslära Sinnesstigen

Placera ut bilder på människans olika sinnen (till exempel en bild på en näsa) längs en stig. Eleverna får sedan gå längs stigen i par eller mindre grupp och stanna upp då de hittar en bild.

Om det är en näsa på bilden som är placerad vid ett träd skall eleverna dofta på trädet osv. Diskutera sedan vad eleverna upplevde längs stigen.

Försök hitta varierande föremål i naturen där eleverna får använda olika sinne.

Om ätbara föremål inte hittas i området kan exempelvis barrte placeras ut och eleverna får smaka på det. Det ger eleverna en starkare upplevelse.

Var försiktig med ätbara föremål om du som pedagog känner dig osäker inom området.



OMGIVNINGSLÄRA

TID

20 minuter

PLATS

Välj gärna en stig i skogen.

MATERIAL

Bilder på sinnen, klädnypor. Varierande naturföremål.

SYFTE

Eleverna får använda alla sina sinnen.

Minnesstigen

Placera ut bilder i ett tema längs en stig i skogen. Låt sedan eleverna gå parvis längs stigen. När eleverna kommer har gått hela stigen skall de försöka komma ihåg vad de såg på bilderna och i vilken ordning bilderna kom.

Använd ett tema på bilderna som klassen har behandlat eller behandlar som till exempel djur, svampar, blommor osv.

Placera ut bilderna i en logisk ordning, exempelvis från största föremål till minsta.

Exempel på diskussionsfrågor:

- Vad såg ni längs stigen?
- Var det svårt att komma ihåg vad ni såg längs stigen?
- Hur gjorde ni för att komma ihåg dem lättare?



OMGIVNINGSLÄRA

TID

20 minuter, beroende på stigens längd.

PLATS

Välj gärna en stig i skogen.

MATERIAL

Bilder, klädnypor.

SYFTE

Eleverna får samarbeta. De får öva sig på temat som behandlas och att använda minnet.

Pinnföremål

Bondgården

Eleverna delas in i grupper. Grupperna får bygga varsin bondgård utgående från vad som behandlats i skolan eller efter deras egna erfarenheter och fantasier.

När alla elever har byggt sin bondgård går hela klassen tillsammans och ser på bondgårdarna. Gruppen som byggt bondgården får förklara vad det finns på deras gård. Låt elevernas fantasi flöda i uppgiften. Diskutera tillsammans med eleverna.

Exempel på diskussionsfrågor:

- Hur upplevdes övningen?
- Hur ser en traditionell bondgård ut i Finland?
- Vad finns på en bondgård?
- Hur lekte barn förr i tiden?
- Varför behövs bondgårdar?

OMGIVNINGSLÄRA HISTORIA, SPRÅK

TID

40 minuter

PLATS

Välj en plats där det finns rikligt med naturföremål.

MATERIAL

Naturföremål,
ståltråd, tång

SYFTE

Eleverna får samarbeta, använda händerna och sin kreativitet. Kreativiteten används både i byggandet och i historien om föremålet. Elevernas fantasi och även erfarenheter kommer lätt fram i uppgiften. Eleverna lär sig om den traditionella bondgården.

Pinngubben

Pinngubben kan användas som alternativ till Bondgården.

Eleverna får individuellt bygga sin egen pinngubbe eller ett pinndjur med hjälp av föremål i naturen. Ståltråd och tång kan användas så att eleverna lättare kan bygga sin gubbe.

När alla byggt sin egen pinngubbe får alla elever berätta en liten historia om sin gubbe. Eleven kan berätta om var gubben bor, vad hen arbetar med, gör på fritiden osv. Diskutera sedan tillsammans med eleverna.

Exempel på diskussionsfrågor:

- Vad lekte barn med förr?
- Hur såg elevernas föräldrars barndom ut?
- Hur skiljer sig leksaker som vi har idag och som barn lekte med förr sig från varandra?

OMGIVNINGSLÄRA HISTORIA, SPRÅK

TID

40 minuter

MATERIAL

Naturföremål,
ståltråd, tång

SYFTE

Eleverna får sina händer och sin kreativitet. Kreativiteten används både i byggandet och i historien om föremålet. Eleverna får sedan diskutera tillsammans om hur leksaker såg ut förr i tiden till skillnad från idag.

Vem är djuret

Dela upp eleverna i par. Eleverna får sedan bygga valfritt eller givet djur med hjälp av naturföremål. Eleverna får sedan berätta för de andra var djuret bor, vad det äter, vad som kännetecknar dem osv. Resterande elever får sedan gissa utgående från hur de byggt djuret och från förklaringarna vilket djur paret har byggt.

Diskutera sedan övningen med eleverna.

Exempel på diskussionsfrågor:

- Hur upplevdes övningen?
- Lärde eleverna sig något nytt om djuren?
- Är det något någon vill tillägga som fakta om något av de djur eleverna byggt?
- Använde ni er av kunskap ni lärt er i skolan, av egna erfarenheter eller antog ni hur djuret lever, bor, äter osv.?

15

OMGIVNINGSLÄRA HISTORIA, SPRÅK

TID

30 minturet

PLATS

Välj en plats där det finns kottar.

MATERIAL

Naturföremål

SYFTE

Eleverna får sina händer och sin kreativitet. Kreativiteten används både i byggandet och i historien om föremålet.

Känn igen platsen

Naturfotografen

Parvis. Paret ställer sig parvis. Ena eleven fungerar som fotograf och leder den andra eleven som blundar medan paret går. Den elev som blir ledd (blundar) fungerar som kamera. Paret går till ett bestämt antal platser, till exempel tre platser.

När fotografen säger att det är dags för att fotografera så öppnar kameran ögonen. Fotografen trycker sakta på kamerans huvud och kameran utför ett överenskommet kameraljud när hen öppnar ögonen. När paret fotat x antal platser återvänder de till samlingspunkten.

Alla elever som agerat kamera försöker sedan lista ut vilka platser paret fotograferade och vilken väg hen tror att paret gick.

För att göra övningen roligare kan eleverna även zooma ut och in med kameran. Vilket betyder att eleven som agerar kamera går längre eller närmare objektet enligt "fotografens" instruktioner.

OMGIVNINGSLÄRA SPRÅK

TID

20 minuter

PLATS

Välj en plats där få hinder (ex. rötter) förekommer för att göra övningen tryggare.

MATERIAL

Ingen rekvisita behövs.

SYFTE

Eleverna får samarbeta och tvingas lita på varandra samt ge instruktioner. Eleverna får vara kreativa. Deltagarna använder även olika sinnen i övningen.

Hitta platsen

Hitta platsen kan användas som en variation till naturfotografen.

Parvis. Den ena eleven i paret får en ögonbindel att sätta för ögonen. Den andre skall leda eleven med ögonbindeln till exempelvis ett träd, en sten eller en annan plats med hjälp av ord på engelska eller finska. När de har kommit fram till trädet får den med ögonbindel känna och dofta på föremålet vid platsen. Sedan går paret tillbaka till samlingsplatsen, antingen samma väg eller en annan. När de kommit till startpunkten tar de av sig ögonbindeln och gissar var de har gått och vilket föremål de gick till.

För att utveckla övningen kan paren gå till flera platser.

Ledaren i paret kan använda sig av ett annat språk, till exempel finska, för att förklara vägen.

OMGIVNINGSLÄRA SPRÅK

TID

20 minuter

PLATS

Välj en plats där få hinder (ex. rötter) förekommer för att göra övningen tryggare.

MATERIAL

Ögonbindel

SYFTE

Eleverna får samarbeta och tvingas lita på varandra samt ge instruktioner. Eleverna får vara kreativa. Deltagarna använder även olika sinnen i övningen.

Alfabetet

Hitta bokstaven

Alla elever får i uppgift att hitta föremål i naturen som liknar olika bokstäver under en utsatt tid. När tiden har gått ut samlas alla och eleverna lägger föremålen på ett lakan. Sedan diskuterar alla vilka bokstäver de ser och funderar på vilka som saknas.

För att göra övningen svårare kan eleverna sedan bilda ord av bokstäverna på lakanet. Ordbildningen kan ske enligt ett visst tema som exempel jul, påsk, skola, natur osv. eller så kan orden bildas på ett visst språk.

Snörordet

Kan användas som en variation av Hitta bokstaven och Alfabetskorkar.

Dela upp eleverna i par. Ge alla par ett långt snöre. Låt sedan eleverna bilda ord kring temat som behandlas.

18

OMGIVNINGSLÄRA SPRÅK

TID

20 minuter

PLATS

Välj en plats där det finns olika naturföremål.

HITTA BOKSTAVEN

MATERIAL

Lakan

SYFTE

Eleverna lär sig se föremål, symboler och bokstäver.

Eleverna lär sig bilda ord utgående specifika bokstäver.

SNÖRET

MATERIAL

Snören

SYFTE

Eleverna lär sig bygga former då de bildar bokstäver och ord med hjälp av snören.

Alfabetskorkar

Kan användas som variation eller alternativ till ovanstående övningar.

Lägg ut korkar med bokstäver på ett lakan. Låt eleverna sedan med hjälp av korkarna komma på ord som börjar på samma bokstäver. Orden kan ha ett angivet tema som t.ex. naturföremål, högtider osv. Övningen kan göras på valfritt språk.



19

OMGIVNINGSLÄRA SPRÅK

TID

20 minuter

PLATS

Går att utföra
varsomhelst.

MATERIAL

Flaskkorkar med
bokstäver

SYFTE

Eleverna lär sig se
bokstäver och ord.
De får komma på
föremål som de kan
koppla till en
bokstav.

Vem bär du på ryggen?

Alla deltagare får en bild på till exempel ett djur, en historisk person eller ett föremål fäst på ryggen. Deltagarna vet inte själv vilket vem eller vad de har på bilden.

När alla fått bilderna fästa får alla deltagare gå runt och fråga frågor av varandra. Den som svarar får endast svara ja eller nej.

När deltagarna har frågat så många frågor att de tror sig veta vilket vem eller vad de bär på ryggen säger de gissningen högt ut åt resten vilket eller vem det är på deras rygg. Är gissningen rätt får de hjälpa resterande deltagare att kunna gissa sig fram till deras djur och är gissningen fel så fortsätter deltagaren ställa frågor.

Anpassa bilderna på djuren, personerna eller föremål efter nivån och teman klassen har behandlat eller skall behandla.



20

OMGIVNINGSLÄRA SPRÅK, HISTORIA

TID

15 minuter

PLATS

Välj en plats där alla ryms att röra sig enkelt.

MATERIAL

Bilder med olika djur, personer eller annat på samt klädnypor.

SYFTE

Eleverna lär sig ställa frågor som de vill ha svar på.

Exempel på frågor till *Vem bär du på ryggen*:

- Har djuret fyra ben?
- Är det ett däggdjur?
- Flyger djuret?
- Lever djuret i skogen?
- Har djuret horn?
- Har personen glasögon?
- Är det en han?
- Har han mustasch?
- Arbetade han som författare?
- Är det en känd person?
- Lever djuret i Finland?
- Har djuret päls?

Människostatyn

Eleverna delas in i mindre grupper (3 – 5 elever/grupp.)

Pedagogen säger sedan t.ex. "Fyra fötter, fem händer". Då skall grupperna placera sig så att endast fyra fötter och fem händer rör i marken. När alla elever placerat sig enligt uppmaningen kan grupperna diskutera vilka djur grupperna liknar.

Ett annat alternativ är att pedagogen säger ett djur grupperna skall likna. Grupperna skall sedan ställa sig efter det djuret.

Som exempel: Pedagogen uppmanar - Ställ er som en myra! Då ställer eleverna sig så att endast sex fötter rör marken och kroppen är avlång.



OMGIVNINGSLÄRA

TID

20 minuter

PLATS

Välj en plats där alla ryms att röra sig enkelt.

MATERIAL

Ingen rekvisita behövs.

SYFTE

Eleverna får samarbeta, använda sin kreativitet och röra på sig.

Den hemliga bilden

Dela in klassen parvis. Paret får sedan söka material från naturen. Båda i paret skall ha samma uppsättning av materialet, exempelvis tre kottar, fyra pinnar, två stenar, sex löv.

När paret har samlat in materialet sätter de sig rygg mot rygg. Ena i paret lagar en bild av materialet på marken och förklarar sedan för den andra hur bilden ser ut. Till exempel: uppe i högra hörnet finns en pinne som ligger vågrätt, nedanför pinnen ligger tre kottar, den mellanstora först, den största i mitten och den lilla till höger om den stora osv. Den andre försöker då lägga upp samma bild med hjälp av förklaringen. När de är klara med bilden ser de på bådass bilder och diskuterar hur lika de har fått bilderna. Sedan byter de om så att den som förklarade nu följer.

Ni kan även använda ett rep, garn, käppar eller annat för att göra en ram för bilden. Det gör det enklare att förklara för eleverna.



OMGIVNINGSLÄRA

TID
20 minuter

PLATS
Välj en plats där det finns kottar eller stenar nära.

MATERIAL
Sittunderlag, rep/käppar, naturföremål.

SYFTE
Eleverna får förklara samt lyssna och genom beskrivning göra.

Hämta påse

Eleverna arbetar individuellt eller i par.

Varje elev tilldelas en påse och en lapp med vad de skall samla i påsen. På lappen kan det stå att de skall hämta exempelvis något grönt, brunt, gult, mjukt, hårt, nytt, gammalt, ätbart, levande, något som är 1 cm, något som börjar på någon bokstav osv.

Eleverna hämtar sedan föremålen och samlas vid den utgivna samlingspunkten när de hittat allt eller när tiden är ute.

Övningen går lätt att anpassa/utveckla efter nivå och tema.



Källa: K. Molander, M. Wejdmark m.fl., *Leka och lära matematik ute* (2008) – Förskola

OMGIVNINGSLÄRA

TID

20 minuter

PLATS

Välj en plats där det finns rikligt med naturföremål.

MATERIAL

Påsar samt lappar där det står vad eleverna skall samla.

SYFTE

Eleverna aktiveras bra och får tänka till. De lär sig om olika saker i naturen, om bokstäver osv..

Fågel och fjäril

Dela in klassen i två lag. Ett lag är fjärilar och det andra är fåglar. Lägg ett föremål som en mittpunkt, till exempel en käpp. Placera ut två stycken bon på varsin sida av mittpunkten med cirka 10 m avstånd från den. Boen kan markeras med hjälp av pinnar.

Båda lagen får alltid starta på varsin sida av mittpunkten. Läraren säger sedan ett påstående och om det stämmer skall fjärilarna spring till sitt bo medan fåglarna försöker ta fast fjärilarna. Om påståendet är falskt så springer fåglarna mot sitt bo medan det är fjärilarna som försöker få fast fåglarna.

Fjärilarna = Sant, påståenden stämmer.

Fåglarna = Falskt, påståenden stämmer inte.

När övningen är slut samlas hela gruppen och diskuterar påståenden samt hur övningen upplevdes.

Med yngre grupper kan det vara bra att deltagarna stannar på sitt eget lag för att undvika att det blir stökigt. Äldre elever kan byta lag om de blir fast under jakten.



OMGIVNINGSLÄRA

TID
20 minuter

PLATS
Välj en plats där barnen kan springa.

MATERIAL
Käppar och påståenden.

SYFTE
Barnen får ta ställning till vad som stämmer. Med hjälp av övningen lär de sig minnas vad som stämmer in på påståenden. Barnen får även röra på sig.

Exempel på påståenden till *Fjäril och Fågel*:

- Eken har kottar
- Björnen är ett däggdjur
- $2+3$ är 7
- Gul är ett verb
- Finland har en kung
- Tallen har längre barr än granen
- Ordet hoppa är ett substantiv
- $8-3$ är 5
- $7 + 11$ är 19
- Man kan säga stor större störst
- Finland firar 100 år självständighet (2017)
- Istua, betyder ligga på finska
- Alla människor har en njure



Finlands karta

Eleverna delas upp i två grupper och får varsitt rep. Repet bör vara ganska långt. Med repet hjälps eleverna åt att markera ut Finlands gränser.

Eleverna får sedan märka ut objekt som anges av läraren. Det kan vara städer, landskap, stora sjöar osv.

Pedagogen kan även ha bilder på vissa kända byggnader eller ställen som finns i landet. Eleverna får placera ut bilderna på kartan var de tror att de ligger. Som t.ex. Åbo slott placerar de var Åbo ligger på kartan.

För att utveckla övningen kan till exempel eleverna forma hela Norden eller Europa. De kan även placera ut bilder på kända byggnader eller andra fenomen som beskriver något land på kartan, t.ex. Colosseum i Rom, Eiffeltornet i Paris, Globen i Stockholm, Akropolis i Aten etc.

OMGIVNINGSLÄRA

TID

Beror på hur uppgiften utförs.

PLATS

Välj en ganska platt plats öppen plats.

MATERIAL

Långa rep, lika många som antal grupper.
Eventuella bilder.

SYFTE

Eleverna får samarbeta. De lär sig mer om ämnet som behandlas genom att själva göra.

Färgkarta

Övningen utförs individuellt.

Varje elev får varsin färgkarta. Eleverna får sedan samla föremål i naturen som motsvarar färgerna på färgkartan

När eleverna utfört hittat alla föremål diskuterar gruppen tillsammans.

Exempel på diskussionsfrågor:

- Vilka föremål/växter har eleverna hittat?
- Är det någon färg som inte hittats? Vad kan det bero på? (t.ex. årstiderna)
- Vilka färger var lättast att hitta?
- Vad såg eleverna för andra färger i naturen?



OMGIVNINGSLÄRA

TID

30 minuter.

PLATS

Använd gärna platser med mycket växtlighet.

MATERIAL

Färgkarta/-kartor

SYFTE

Eleverna ser vilka färger det finns i naturen ur ett annat perspektiv samt lär sig olika naturföremål.

Allemanscharader

Övningen utförs individuellt, parvis eller gruppvis.

Eleven/eleverna får gå en i taget och dra en lapp av läraren. På lappen läses någon av reglerna eller något som går emot reglerna för allemansrätten. Eleven/eleverna försöker sedan visa åt de andra vad som står på lappen med hjälp av charader medan de andra eleverna försöker gissa. När de andra gissat rätt får nästa elev/eleverna dra en lapp.

Övningen är lättare om påståenden stämmer överens med allemansrätten men de behöver inte stämma överens med den. Ifall de inte stämmer överens får eleverna gissa vad som är sant och falskt.

Låt eleverna diskutera efter varje påstående. Diskutera till exempel på varför det är bra att ha hunden i koppel, var man får tälta osv.

På lapparna med påståenden kan det finnas ett exempel på hur eleverna kan visa övningen för resten av gruppen. Det skapar en större trygghet hos eleverna.

OMGIVNINGSLÄRA

TID

60 minuter

PLATS

Platsen spelar ingen roll.

MATERIAL

Lappar med påståenden om allemansrättens regler, eller som går emot dem.

SYFTE

Eleverna får utöva drama, samarbete och stå framför publik. Eleverna får även lära sig/repetera allemansrätten och diskutera den.

Exempel på påståenden till *Allemansscharader*:

(S= får göra, F = Får inte göra)

- Du rör dig utomhus till fots i skogen (S)
- Du cyklar på din grannes gård (F)
- Du skidar på en åker där det odlas på sommaren (F)
- Du tältar på kungens gård (F)
- Du tältar i skogen (S)
- Du plockar bär (S)
- Du plockar blommor (S, men fridlysta blommor får inte plockas)
- Du metar vid en brygga (S)
- Du skidar på isen (S)
- Du åker båt en varm sommardag(S)
- Du kollar i en främmande mans fönster (F)
- Du skrämmar djuren (F)
- Du kastar skräp på vägen (F)
- Du kör motorcykel på en åker (F)
- Du cyklar på vägen (S)
- Du fiskar och jagar (S, men behöver finnas vederbörligt tillstånd)

Biologi

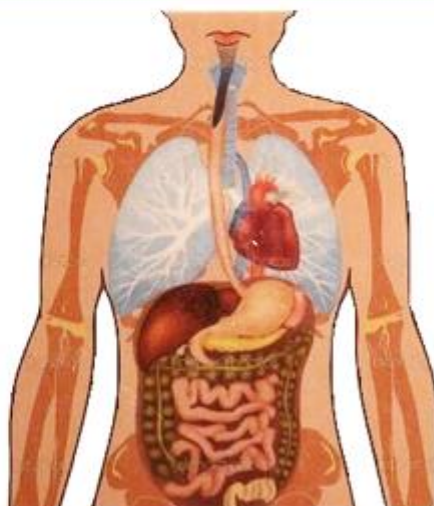
Människokroppen

Gruppvis. Eleverna får i uppgift att bygga upp hur kroppen hjälp av naturföremål. När alla har byggt upp sin egen bild av kroppen går de igenom bilden tillsammans med läraren. Sitter alla delar rätt? Vad har delarna för funktioner?

I övningen kan ni behandla hela kroppen eller delar av kroppen så som muskel, inälvor osv.

Gör uppgiften när klassen har behandlat människokroppen eller före ni kommer behandla den.

Använd bilder på kroppen för att skapa ökad förståelse hos eleverna.



BIOLOGI

TID

30 minuter.

PLATS

Välj en plats där det finns tillgång till naturföremål.

MATERIAL

Bilder på ämnet som behandlas, t.ex. kroppens delar.

SYFTE

Eleverna lär sig hur kroppen ser ut. Vidare diskussion ger också ökad förståelse.

Frågesportsstigen

Övningen fungerar i alla ämnen och är mycket enkel att utföra.

Görs parvis eller i mindre grupp.

Placera ut frågor på ett tema/ämne ni behandlat längs en stig i skogen. Låt eleverna sedan gå parvis eller gruppvis och besvara frågorna vid punkterna. Ge instruktioner om var paren/grupperna skall börja så att alla elever kan delta i frågesporten samtidigt utan att störa varandra.

När eleverna gått till alla frågepunkter samlas klassen igen och diskuterar frågorna.

Övningen är mycket bra att göra till exempel då eleverna behöver repetera inför ett prov eller när ni i klassen behandlar ett tema.

Som exempel kan ni använda som tema "Finland 100 år" för att uppmärksamma att Finland varit självständig i 100 år.



ALLA

TID

30 minuter.

PLATS

Använd gärna en stig i skogen.

MATERIAL

Laminerade lappar med frågor.
Eventuellt pennor och papper.

SYFTE

Eleverna får röra på sig medan de får repetera ett visst tema eller ämne.

Litteraturförteckning

Dahlgren, L. O., & Szczepanski, A. (1997). *Utomhuspedagogik - Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Åtvidaberg: Åtvidabergs bok & tryck.

Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. (2007). *Närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur

Kronholm, I. (u.d.). *Handbok i utepedagogik*.

Lundegård, I., Wickman, P.-O., & Wohlin, A. (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Molander, K., Wejdmark, M., Lättman-Masch, R., Kellander, T., Strandberg, G., & Bucht, M. (2008). *Leka och lära matematik ute - Förskola*. OutdoorTeaching.

Naturskola, N. (2007). *Att lära ute - Året runt*. Falun research centre.

Naturskoleföreningen. (2007). *Att lära in matematik ute*. Falun: Falun research centre.

Bilaga 1**Packlista för pedagoger och elever**

Nedanstående packlistor är utgående från Folkhälsans Förbund r.f. / Åbolands rekommendationer.

Pedagogernas packlista

- ✓ Sittunderlag
- ✓ Första hjälpen
- ✓ Vatten att dricka
- ✓ Varm dryck i termos vid kallt väder
- ✓ Laddad mobiltelefon
- ✓ Regnkläder om regn utlovas
- ✓ Eget hälsosamt mellanmål, exempelvis frukt
- ✓ Näsdukar
- ✓ Om lektionen hålls långt borta från skolområdet – adresser till området
- ✓ Karta över området
- ✓ Skolans busskort om klassen färdas med kollektivtrafik
- ✓ Telefonnummer till medarbetare / samarbetspartners
- ✓ Pedagogiskt material som behövs under dagen

Elevernas packlista

- ✓ Sittunderlag
- ✓ Extra handskar / vantar
- ✓ Extra strumpor
- ✓ Hälsosamt mellanmål, exempelvis frukt
- ✓ Vatten att dricka
- ✓ Varm dryck i termos om det är kallt ute
- ✓ Blyertspenna
- ✓ Regnkläder om regn utlovas